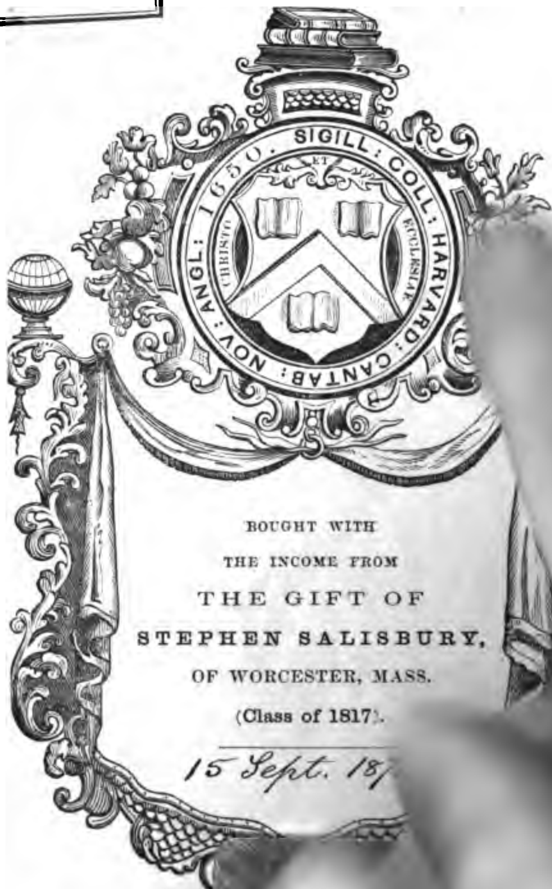
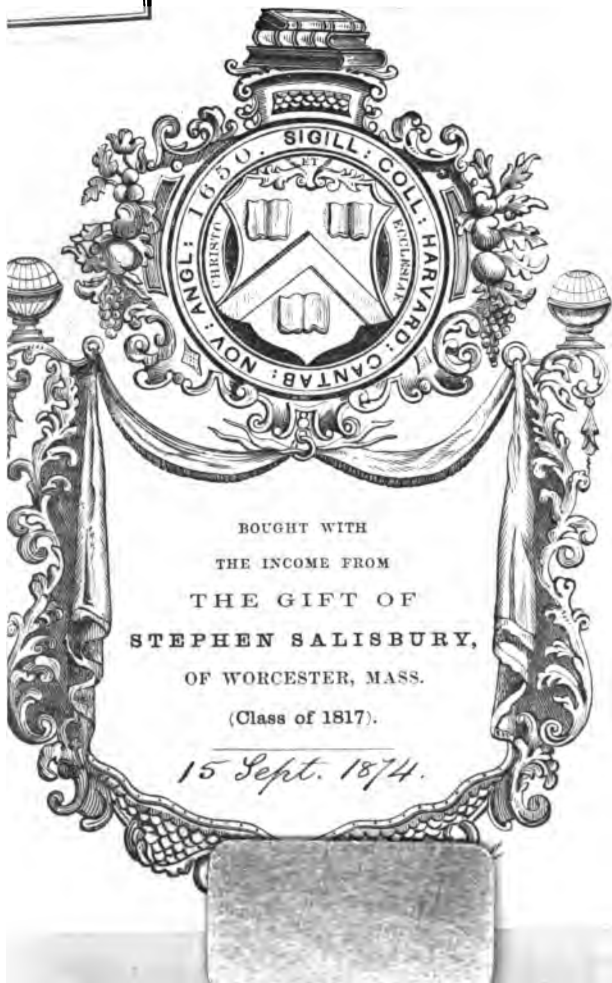
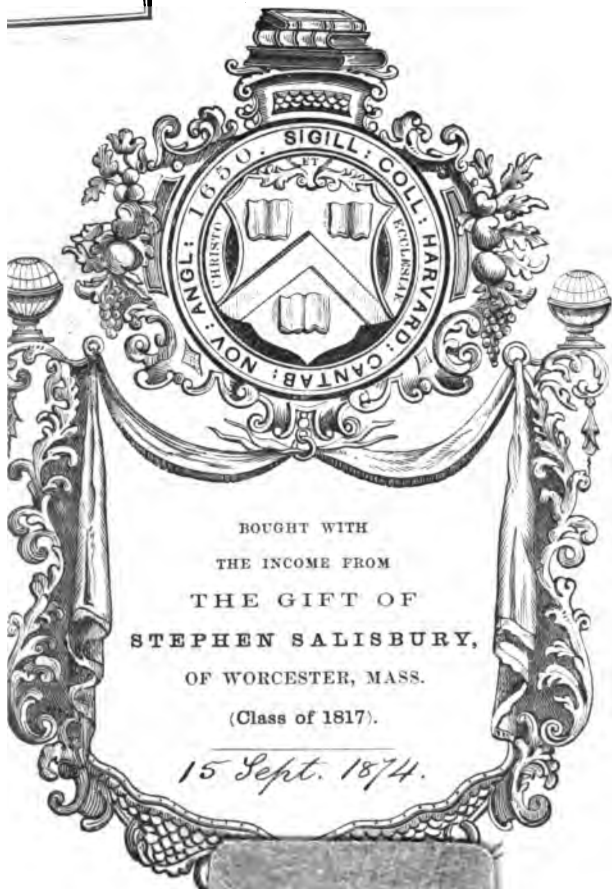

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
BOUGHT WITH
THE INCOME FROM
THE GIFT OF
STEPHEN SALISBURY,
OF WORCESTER, MASS.
(Class of 1817).
15 Sept. 18

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
BOUGHT WITH
THE INCOME FROM
THE GIFT OF
STEPHEN SALISBURY,
OF WORCESTER, MASS.
(Class of 1817).
15 Sept. 1874.

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE
BOUGHT WITH
THE INCOME FROM
THE GIFT OF
STEPHEN SALISBURY,
OF WORCESTER, MASS.
(Class of 1817).
15 Sept. 1874.

APVLEII

PSYCHE ET CVPIDO

APVLEII

PSYCHE ET CVPIDO

RECENSVIT ET EMENDAVIT

OTTO IAHN

EDITIO ALTERA

LIPSIAE

FORMIS ET IMPENSIS BREITKOPFII ET HAERTELII

MDCCCLXXIII

1874, Sept. 15.
Salisbury Fund.

EDVARDO BÖCKING

ICTO PHILOLOGO

AMICO

MDCCCLV

PRAEFATIO

Henrici Keilii egregiae diligentiae atque promptae humanitati debeo, quod fabulam de Psyche et Cupidine ab Apuleio in libris metamorphoseon quarto quinto et sexto narratam paulo accuratius quam ab Orellio Turici anno MDCCCXXXIII fieri potuit recognitam edere licet. Keilius enim codicem Laurentianum LXVIII, 2 in membranis formae maximae paginis bifariam diuisis a monachis Casinatibus ut putat saeculo undecimo litteris longobardicis scriptum diligenter excussit, e quo omnes qui praeterea extant metamorphoseon codices descriptos esse perspexit et luculenter demonstrauit in epimetro obseruationibus criticis in Catonis et Varronis de re rustica libros addito p. 77 sqq. quae disputatio quam uere instituta sit clarissime iam patebit ex adnotatione critica uerbis Apuleianis in hoc libello subscripta. accepi enim uiri amicissimi beneficio codicis huius (F) lectiones ab Elmenhorstii

editione discrepantes diligentissime ita exscriptas ut quidquid a secunda manu (f) correctum fuit simul adnotatum et omnibus locis, qui quidem alicuius momenti sint, adscriptum sit quid in codice Laurentiano XXIX, 2 *(φ) scriptum exstet. nam is accuratissime ex altero illo codice saeculo duodecimo descriptus est, hoc est eo tempore, quo ille nondum correctoris operam passus est, ut rectissimo iudicio Keilius statuit. hisce igitur subsidiis cum uterer, molestam codicum plus minusue interpolatorum molem totam abicere, tum uero in uerbis Apuleii recensendis atque emendandis rationem magis certam sequi licuit, quam qua Hildebrandus in editione anno MDCCCXLII publici iuris facta usus est, quippe qui codicum Laurentianorum notitiam neque accuratam neque plenam habuit. uix opus est ut moneam summa cum cura a me edita esse quaecumque tradita accepi — nisi quod* e *et* ae *inter se mutatas ubique indicare omisi —, ut iam uiris doctis parata sint unde ea quae nondum sanari potuerunt restituant. uerum emendatae lectionis, ubi ex codicibus per librarios correctis siue ex antiquis editionibus petenda fuit, auctores adscribendos non putaui, cum fere in leuioribus haec opera se contineat; ceterum neminem sua laude fraudare uolui.*

Spero fore ut non ingratum lectoribus fecerim, quod non solum ea quae Fulgentius mythologicon libro tertio atque mythographorum ab Angelo Maio editorum primus de Psyche et Cupidine tradiderunt, sed etiam ea Graecorum poetarum epigrammata transscripsi quae de Psyche et Cupidine eadem ratione agunt quam in artis antiquae monumentis haud ita paucis hodie quoque intellegere licet. quorum speciminibus quibusdam elegantissimis cum librariorum amicissimorum liberalitas hunc libellum ornauerit, re uera utile eos dulci miscuisse atque omne punctum tulisse grati mecum lectores censebunt. atque symplegmatis celeberrimi imago in ipso titulo conspicua ex eo exemplo ducta est quod in museo Capitolino (III, 22) adseruatur. facies illa, fabulae Apuleianae exordio superposita, cuius 'praeclara pulchritudo nec exprimi ac ne sufficienter quidem laudari sermonis humani penuria potest', gemmae inscalpta est, quae museo Berolinensi inlata et a Toelkenio (III, 680) descripta est. Psyches et Cupidinis nuptias sarcophagi inter marmora musei Britannici (V, 9) depositi sculptura demonstrat, cuius media pars frontem narrationis Fulgentii exornat.

Denique earum imaginum, quae nobis ueterum artificum opera uersibus Graecis illustrata oculis conspi-

cienda proponunt, prima gemmam musei Florentini (V, 18, 4), altera sarcophagi quem ex codice Pighiano in actis societatis litterarum Saxonicae anno MDCCCLI (tab. V) protuli partem praecipuam, tertia sigillum aereum Arolsenianum a me in eisdem actis (tab. VI, 7) editum repraesentat.

Scripsi Bonnae die XXVIII mensis Augusti anni MDCCCLV.

In adornanda altera editione codicem F ab Augusto Wilmanns in Iahnii usus denuo conlatum adhibui, quo id maxime effectum est ut correctorum manus accuratius discernerentur. pauca quaedam, praesertim e codice φ excerpta, addidi ex editione Eyssenhardtiana sumpta, quae ubi a Wilmannsii notis discrepabat Keilii quoque conlationem a uiro clarissimo perofficiose mecum communicatam consulere licuit. uariae lectiones quibus nihil adscriptum est libri F sunt; ceterum notis usus sum his:

F : *pristina libri Laur. 68, 2 scriptura.*
F^1 : *emendationes ipsius librarii.*
f : *corrector antiquus, ipso F non multo recentior.*
f^* : *correctorum recentiorum coniecturae.*
φ : *codex Laur. 29, 2 post f et ante f^* ex F descriptus.*
φ^* : *idem postea ab aliis correctus.*

in afferenda libri F uarietate nunc ne e *et* ae *quidem litteras inter se commutatas omisi.*

Scribebam die IX mensis Septembris anni MDCCCLXXII.

A. Michaelis.

APVLEII ET ALIORVM

DE PSYCHE ET CVPIDINE

NARRATIONES ET EPIGRAMMATA

APVLEII

PSYCHE ET CVPIDO

Erant in quadam ciuitate rex et regina. hi tres numero filias forma conspicuas habuere. sed maiores quidem natu, quamuis gratissima specie, idonee tamen celebrari posse laudibus humanis credebantur; at uero puellae iunioris tam praecipua, tam praeclara pulchritudo nec exprimi ac ne sufficienter quidem laudari sermonis humani penuria poterat. multi denique ciuium et aduenae copiosi, quos eximii spectaculi rumor studiosa celebritate congregabat, inaccessae formonsitatis admiratione stupidi et admouentes oribus suis dexteram, primore digito in erectum pollicem re- IV 28

---

1 hii | 4 idoneę | 8 aduene | 10 inaccesse | formositatis ƒ | 12 priore | residente* φ: residentē

IV sidente ut ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus **. iamque proximas ciuitates et attiguas regiones fama peruaserat deam, quam caerulum profundum pelagi peperit et ros spumantium fluctuum educauit, iam numinis sui passim tributa uenia in mediis conuersari populi coetibus, uel certe rursum nouo caelestium stillarum germine non maria, sed terras Venerem aliam
29 uirginali flore praeditam pullulasse. sic immensum procedit in dies opinio, sic insulas iam proxumas et terrae plusculum prouinciasque plurimas fama porrecta peruagatur. iam multi mortalium longis itineribus atque altissimis maris meatibus ad saeculi specimen gloriosum confluebant. Paphon nemo, Cnidon nemo, ac ne ipsa quidem Cythera ad conspectum deae Veneris nauigabant. sacra diae praetereuntur, templa deformantur, puluinaria perteruntur, caerimoniae negleguntur, incoronata simulacra et arae uiduae frigido cinere foedatae. puellae supplicatur et in humanis uultibus deae

13 uenerē *fφ*: uenere* *F* uenerabantur *Michaelis* | 14 adorationibus *Fφ* crederent *superscr. f** adorationibus uenerabantur *uulgo* | ciuitas *F corr. F*[1] | 19 cetibus | nouo *f**: noua *Fφ* | stillarum *Iahnius*: stellarum || 1 in immensum *f** | 7 cithera | 8 die | 9 praetereuntur *Hildebrand*: p̄feruntur | deformant | perteruntur *Hildebrand*: p̄ferunt̄ *F* proteruntur *Oudendorpius* | 10 cerimonie | 11 fędatę | 12 puelle

IV

tantae numina placantur, et in matutino progressu uirginis uictimis et epulis Veneris absentis numen propitiatur, iamque per plateas commeantem populi frequentes floribus sertis et solutis adprecantur.

Haec honorum caelestium ad puellae mortalis cultum inmodica translatio uerae Veneris uehementer incendit animos, et inpatiens indignationis, capite quassanti fremens altius sic secum disserit ‘en rerum naturae prisca parens, en ele- 30
mentorum origo initialis, en orbis totius alma Venus [quae] cum mortali puella partiario maiestatis honore tractor, et nomen meum caelo conditum terrenis sordibus profanatur! nimirum communi numinis piamento uicariae uenerationis incertum sustinebo et imaginem meam circumferet puella moritura. frustra me pastor ille, cuius iustitiam fidemque magnus comprobauit Iuppiter, ob eximiam speciem tantis praetulit deabus. sed non adeo gaudens ista, quaecumque est, meos honores usurpauerit: iam faxo huius eam ipsius inlicitae formonsitatis paeniteat.’ et uocat confestim puerum suum pinnatum illum et satis temerarium,

---

16 frequentes *Iuntina a.* 1522: frequenƺ | 17 celestium | puelle || 3 quae *damn. Oudendorpius* | 6 uicarie | 7 sustibo *F corr. F*[1] | circumferr& *F* circumferre *fφ* | puellam morituram *fφ* | 8 ille* | 11 quecūq; | hores *F corr. F*[1] | 12 usurpauerit *Oudendorpius*: usurpauit *F* usurpabit ς | eam *Iahnius*: etiam

IV

qui malis suis moribus contempta disciplina publica flammis et sagittis armatus per alienas domos nocte discurrens et omnium matrimonia corrumpens impune committit tanta flagitia et nihil prorsus boni facit. hunc quamquam genuina licentia procacem uerbis quoque insuper stimulat et perducit ad illam ciuitatem et Psychen (hoc enim nomine puella nuncupabatur) coram osten-
31 dit, et tota illa perlata de formonsitatis aemulatione fabula gemens ac fremens indignatione 'per ego te' inquit 'maternae caritatis foedera deprecor, per tuae sagittae dulcia uulnera, per flammae istius mellitas uredines, uindictam tuae parenti, sed plenam tribue et in pulchritudinem contumacem reuerenter uindica idque unum et pro omnibus unicum uolens effici: uirgo ista amore flagrantissimo teneatur hominis extremi, quem et dignitatis et patrimonii simul et incolumitatis ipsius fortuna damnauit, tamque infirmi, ut per totum orbem non inueniat miseriae suae comparem.' sic effata et osculis hiantibus filium diu ac pressule sauiata proximas oras reflui litoris

---

18 nichil | 19 quāquā *F* qua͏ⁿquā F^1 | genuma *F corr.* F^1 | 21 psychen. || 3 fędera | 4 sagitte | flamme | 6 tribuę | 8 effice ς | 9 fraglantissimo | 11 fortuna $\varphi^1 f^*$: fortune *Fφ* | infimi ς | 13 oculis | 14 sabiata f^*

IV

petit plantisque roseis uibrantium fluctuum summo rore calcato, ecce iam profundi maris sudo resedit uertice; et ipsum quod incipit uelle: ei statim, quasi pridem praeceperit, non moratur marinum obsequium. adsunt Nerei filiae chorum canentes et Portunus caerulis barbis hispidus et grauis piscoso sinu Salacia et auriga paruulus delphini Palaemon. iam passim maria persultantes Tritonum cateruae, hic concha sonaci leniter bucinat, ille serico tegmine flagrantiae solis obsistit inimici, alius sub oculis dominae speculum progerit, currus biiuges alii subnatant. talis ad Oceanum pergentem Venerem comitatur exercitus.

Interea Psyche cum sua sibi perspicua pul- 32
chritudine nullum decoris sui fructum percipit. spectatur ab omnibus, laudatur ab omnibus, nec quisquam, non rex, non regius, nec de plebe saltem, cupiens eius nuptiarum petitor accedit. mirantur quidem diuinam speciem, sed ut simulacrum fabre politum mirantur omnes. olim duae maiores

---

15 p*antisque *F corr. F*[1] | 16 calcato *f**: calcatů *F* calcatū *φ* | profundum *Koehlerus n. mus. Rhen. XIX p.* 152 | sudore sedit *F corr. f** | 17 ei *Iahnius*: & *F* en *Oudendorpius* | 19 medei *Fφ* *nerei *F*[1] nerei *φ** | 20 cerulis | 21 salaci&(a) | delfini palemoniā | 23 caterue | 24 inimici *Fφ*: *del. f** | 27 *pergentē ‖ 7 homines *Michaelis*

IV

sorores, quarum temperatam formonsitatem nulli diffamarant populi, procis regibus desponsae iam beatas nuptias adeptae sunt; Psyche uirgo uidua domi residens deflet desertam suam solitudinem, aegra corporis, animi saucia, et quamuis gentibus totis complacitam odit in se suam formonsitatem. sic infortunatissimae filiae miserrimus pater suspectatis caelestibus odiis et irae superum metuens dei Milesii uetustissimum percontatur oraculum et litato numine precibus et uictimis ingratae uirgini petit nuptias et maritum. sed Apollo, quamquam Graecus et Ionicus, propter milesiae conditorem sic Latina sorte respondit:

33 Montis in excelsi scopulo tu siste puellam
ornatam mundo funerei thalami.
nec speres generum mortali stirpe creatum,
sed saeuum atque ferum uipereumque malum,
qui pinnis uolitans super aethera cuncta fatigat,
flammaque et ferro singula debilitat,

---

10 adeptae sunt *Michaelis:* adeptae sed *F* sunt adeptae sed ς | uiro *Elmenhorstius* | 12 animis audacia | 13 odit ipsa suam *Michaelis* | 14 sed ς | 15 celestibus | 16 mileffii | 17 litato *Iahnius philol. XXVI p.* 6: tanto *F* a tanto *Pricaeus* tentato *Hertzius philol. XVII p.* 178 | ingrate | 19 quanquā grecus || 1 exelsis *F* s *del. f* | tu siste *Iahnius*: *****iste *F* subsiste *f** existe φ desiste *uulgo* | 2 funere ithalami *F corr. f* | 3 speres φ*: sper& *F*φ | mortali φ*: marcali *F*φ | 4 fęrum | 5 ꝗ *F*φ: Ꝙ *f** | 6 saecula *Heinsius apud Burmannum anthol. Lat. III*, 174

IV

quoi tremit ipse Iou's, quo numina terrificantur,
fluminaque horrescunt et Stygiae tenebrae.

rex olim beatus affatu sanctae uaticinationis ac-
cepto pigens tristisque retro domum pergit suaeque
coniugi praecepta sortis enodat infaustae. maere-
tur fletur lamentatur diebus plusculis. sed dirae
sortis iam urget taeter effectus: iam feralium
nuptiarum miserrimae uirgini choragium struitur,
iam taedae lumen atrae fuliginis cinere marcescit,
et sonus tibiae zygiae mutatur in querulum Ly-
dium modum cantusque laetus hymenaei lugubri
finitur ululatu, et puella nuptura deterget lacri-
mas ipso suo flammeo. sic adfectae domus triste
fatum cuncta etiam ciuitas congemebat, luctuque
publico confestim congruens edicitur iustitium.
sed monitis caelestibus parendi necessitas misel- 34
lam Psychen ad destinatam poenam efflagitabat.
perfectis igitur feralis thalami cum summo mae-
rore sollemnibus toto prosequente populo uiuum

7 quoi *uel* cui *Iahnius:* quod *F* quo *aut* quem *uulgo* | *in numina Neptunium fluminum cognomen latere suspicabatur Iahnius* | 8 flumina, quem *Pithoeus probante Iahnio* fulmina quem *LMuellerus ad Namatianum p.* 34 | stigię | 10 pigens φ *Lipsius:* pig∗∗ (pig& ?) *F* piger *f** φ* | tristisq; *f:* triniq; *F* | 11 meretur | 12 dire | 14 miserrime | 15 tede | cinerē arcescit | 16 zygiae *Beroaldus:* gygię | quelū *F corr. F*[1] | ludiūmodum *F* ludiū *deletis reliquis f** ludi modū φ | 17 himenei | 19 adfecte || 1 celestibus | 2 pęnam | 3 merore

IV

producitur funus, et lacrimosa Psyche comitatur non nuptias sed exsequias suas. ac dum maesti parentes et tanto malo perciti nefarium facinus perficere cunctantur, ipsa illa filia talibus eos adhortatur uocibus 'quid infelicem senectam fletu diutino cruciatis? quid spiritum uestrum, qui magis meus est, crebris eiulatibus fatigatis? quid lacrimis inefficacibus ora mihi ueneranda foedatis? quid laceratis in uestris oculis mea lumina? quid canitiem scinditis? quid pectora, quid ubera sancta tunditis? haec sunt uobis egregiae formonsitatis meae praeclara praemia. inuidiae nefariae letali plaga percussi sero sentitis. cum gentes et populi celebrarent nos diuinis honoribus, cum nouam me Venerem ore consono nuncuparent, tunc dolere, tunc flere, tunc me iam quasi peremptam lugere debuistis. iam sentio, iam uideo solo me nomine Veneris perisse. ducite me et cui sors addixit scopulo sistite. festino felices istas nuptias obire, festino generosum illum maritum meum uidere. quid differo, quid detrecto uenientem, qui totius orbis exitio natus est?'

35 Sic profata uirgo conticuit ingressuque iam

---

6 mesti | 8 adortatur | 12 fędatis | 15 haec sunt *Iahnius:* haec erunt *F. an* haece sunt*?* | ęgregie | 17 lętali | gentes *f φ:* genas *F* (*sic*) | 25 q* totius orbis *f*:* qd otios orbis (orbitis *F?*) *F*¹ *φ* || 1 ingresuq; *F corr. f*

V

ualido pompae populi prosequentis sese miscuit. itur ad constitutum scopulum montis ardui, cuius in summo cacumine statutam puellam cuncti deserunt, taedasque nuptiales quibus praeluxerant ibidem lacrimis suis extinctas relinquentes deiectis capitibus domuitionem parant. et miseri quidem parentes eius tanta clade defessi, clausae domus abstrusi tenebris perpetuae nocti sese dedidere. Psychen autem pauentem ac trepidantem et in ipso scopuli uertice deflentem mitis aura molliter spirantis Zephyri, uibratis hinc inde laciniis et reflato sinu sensim leuatam suo tranquillo spiritu uehens paulatim per deuexa rupis excelsae, uallis subditae florentis cespitis gremio leniter delapsam reclinat.

Psyche teneris et herbosis locis in ipso toro 1
roscidi graminis suaue recubans tanta mentis perturbatione sedata dulce conquieuit. iamque sufficienti recreata somno placido resurgit animo. ui-

---

2 popę *F corr. f** pōpe φ | 6 extinctas φ: extictas | 6 *Fulgentius expos. sermonum antiq. p.* 564 choragium dicitur uirginale funus, sicut Apuleius in metamorfoseon ait 'choragio itaque perfecto omnis domuitionem parant'. | 9 noctis | 10 trepidam *f*φ | 11 defluentem ς | 12 zephiri | uibrantis | 13 sino *F* siũ φ | *num* leuatam solo? *Iahnius* | uehens φ*: uehemens *F*φ | 15 *post* reclinat *in F subscriptum est*

Ego sallustius legi et emendaui rome felix.
METHA MORPHOSEON LIB · IIII · explic.
INCIPIT · V · FELICITER ·

V

det lucum proceris et uastis arboribus consitum, uidet fontem uitreo latice perlucidum medio luci meditullio. prope fontis adlapsum domus regia est, aedificata non humanis manibus sed diuinis artibus. iam scies ab introitu primo dei cuiuspiam luculentum et amoenum uidere te diuersorium. nam summa laquearia citro et ebore curiose cauata subeunt aureae columnae, parietes omnes argenteo caelamine conteguntur, bestiis et setigeris pecudibus occurrentibus ob os introeuntium. mirus prorsum homo, immo semideus uel certe deus, qui magnae artis suptilitate tantum efferauit argentum. enimuero pauimenta ipsa lapide pretioso caesim deminuto in uaria picturae genera discriminantur. uehementer iterum ac saepius beatos illos, qui super gemmas et monilia calcant! iam ceterae partes longe lateque dispositae domus sine pretio pretiosae totique parietes solidati massis aureis splendore proprio coruscant, ut diem suum sibi domus faciat licet sole nolente; sic cubicula, sic porticus, sic ipsae balneae fulgurant. nec setius

---

8 edificata | 10 amęnū | uider& *radendo correctum* | diuersoriū *fφ:* diuersoriā | 11 curiosę· | 13 et setigeris *Iahnius* (*conf. diar. archaeol. XXIII p.* 18): & id gen; | 15 prorsum magne artis homo | deus uel certe semideus *Pauwius obseru. iur. p.* 89 | 17 cesim | 20 semper ς | 24 faciant | 25 et ipsae *Michaelis* | ualuae ς

V

opes ceterae maiestati domus respondent, ut equidem illud recte uideatur ad conuersationem humanam magno Ioui fabricatum caeleste palatium.

Inuitata Psyche talium locorum oblectatione 2
propius accessit et paulo fidentior intra limen sese facit, mox prolectante studio pulcherrimae uisionis miratur singula et altrinsecus aedium horrea sublimi fabrica perfecta magnisque congesta gazis conspicit. nec est quicquam quod ibi non est. sed praeter ceteram tantarum diuitiarum admirationem hoc erat praecipue mirificum, quod nullo uinculo, nullo claustro, nullo custode totius orbis thensaurus ille muniebatur. haec ei summa cum uoluptate uisenti offert sese uox quaedam corporis sui nuda et 'quid,' inquit 'domina, tantis obstupescis opibus? tua sunt haec omnia. prohinc cubiculo te refer et lectulo lassitudinem refoue et ex arbitrio lauacrum pete. nos, quarum uoces accipis, tuae famulae, sedulo tibi praeministrabimus, nec corporis curatae tibi regales epulae morabuntur.' sensit Psyche diuinae prouidentiae beati- 3
tudinem monitusque, uoces informes audiens, et prius somno et mox lauacro fatigationem sui di-

26 magestati || 3 facessit *Modius* | 4 miratur, *in margine* rimatur *F* | 7 admirationē *f**: admiratione | 10 tensaurus | 11 quedam || 2 monitisque uocis informis audiens prius *Burmannus*

V

luit, uisoque statim proximo semirotundo suggestu, propter instrumentum caenatorium rata refectui suo commodum, libens accumbit. et ilico uini nectarei eduliumque uariorum fercula copiosa nullo seruiente sed tantum spiritu quodam impulsa subministrantur. nec quemquam tamen illa uidere poterat, sed uerba tantum audiebat excidentia et solas uoces famulas habebat. post opimas dapes quidam introcessit et cantauit inuisus, et alius citharam pulsauit, quae uidebatur nec ipsa. tunc modulatae multitudinis conferta uox aures eius affertur, ut, quamuis hominum nemo pareret, chorus tamen esse pateret.

4 finitis uoluptatibus uespera suadente concedit Psyche cubitum. iamque prouecta nocte clemens quidam sonus aures eius accedit. tunc uirginitati suae pro tanta solitudine metuens et pauet et horrescit et quouis malo plus timet quod ignorat. iamque aderat ignobilis maritus et torum inscenderat et uxorem

---

4 semirutondo *F* semirotondo *f* | 5 cęnatorum | Ratā *F* rato *uel* rata *f* | erefectui *F corr. f* | 7 ęduliumq; | nullo *Fφ*: nulla *f** | 9 quēquā *F* quenquam *F*[1] | 10 auris audiebat *Michaelis* | accidentia *Heinsius* | 13 citharā *φ*: cithara *F* | uidebantur *Michaelis* | quae non uidebantur, nec ipse ς | 14 modulatę *F*: ı modū *deleto* latę *f** | aures *φ*: au*** *F* aurib; *f** | 15 ut *Fφ*: et *f** || 3 clemens *φ in margine*: demens *Fφ* | 4 accidit *uulgo* | 5 metuens *φf** *et ut uidetur F*

V

sibi Psychen fecerat et ante lucis exortum propere discesserat. statim uoces cubiculo praestolatae nouam nuptam interfectae uirginitatis curant. haec diutino tempore sic agebantur. atque, ut est natura redditum, nouitas per assiduam consuetudinem delectationem ei commendarat et sonus uocis incertae solitudinis erat solacium.

Interea parentes eius indefesso luctu atque maerore consenescebant, latiusque porrecta fama sorores illae maiores cuncta cognorant propereque maestae atque lugubres deserto lare certatim ad parentum suorum conspectum adfatumque perrexerant. ea nocte ad suam Psychen sic infit mari- 5
tus (namque praeter oculos et manibus et auribus hic [nihil] sentiebatur) 'Psyche dulcissima et cara uxor, exitiabile tibi periculum minatur fortuna saeuior, quod obseruandum pressiore cautela censeo. sorores iam tuae mortis opinione turbatae tuumque uestigium requirentes scopulum istum protinus aderunt, quarum siquas forte lamentationes acceperis, neque respondeas, immo nec prospicias omnino; ceterum mihi quidem grauissimum

---

8 psychen *F* p *ex* s *facto* | 9 praestolate | 11 alebantur *F corr.* *F*¹ | 12 rerum: *Michaelis* | uiduitas *Iahnius philol. XXVI p.* 7 | 13 eius *F?* | 16 merore | 19 perrexerat *F corr.* *F*¹ || 3 his nichil *F* ille nichil *f** ista Nihil *Eyssenhardtus* ille nihilo minus *Iahnius philol. XXVI p.* 7 | 9 respondeas *φ*¹: respondes *Fφ*

V

dolorem, tibi uero summum creabis exitium.' annuit et ex arbitrio mariti se facturam spopondit. sed eo simul cum nocte dilapso diem totum lacrimis ac plangoribus misella consumit, se nunc maxime prorsus perisse iterans, quae beati carceris custodia saepta et humanae conuersationis colloquio uiduata nec sororibus [quidem] suis de se maerentibus opem salutarem ferre ac ne uidere eas quidem omnino posset. nec lauacro nec cibo nec ulla denique refectione recreata, flens ubertim deces-
6 sit ad somnum. nec mora, cum paulo maturius lectum maritus accubans eamque etiam nunc lacrimantem complexus sic expostulat 'haecine mihi pollicebare, Psyche mea? quid iam de te tuus maritus expecto? quid spero? et perdia et pernox nec inter amplexus coniugales desinis cruciatum. age iam nunc ut uoles, et animo tuo damnosa poscenti pareto! tantum memineris meae seriae monitionis, cum coeperis sero paenitere.' tunc illa precibus et dum se morituram comminatur extorquet a marito cupitis adnuat, ut sorores uideat, luctus mulceat, ora conferat. sic ille nouae nuptae precibus ueniam tribuit et insuper quibuscumque

---

13 eo *F*[1]: ea *F* | 14 maximę | 16 septa | humane | 17 quidem *del. Michaelis* | merentibus | 19 posse | lauacra *F corr. f* || 5 perfidia | 8 tamen ς | 9 ceperis | penitere

V

uellet eas auri uel monilium donare concessit, sed identidem monuit ac saepe terruit, ne quando sororum pernicioso consilio suasa de forma mariti quaerat, neue se sacrilega curiositate de tanto fortunarum suggestu pessum deiciat nec suum postea contingat amplexum. gratias egit marito iamque laetior animo 'sed prius' inquit 'centies moriar quam tuo isto dulcissimo conubio caream. amo enim et efflictim te, quicumque es, diligo atque ut meum spiritum nec ipsi Cupidini comparo. sed istud etiam meis precibus, oro, largire et illi tuo famulo Zephyro praecipe, simili uectura sorores huc mihi sistat.' et imprimens oscula suasoria et ingerens uerba mulcentia et iungens membra cohibentia haec etiam blanditiis astruit 'mi mellite, mi marite, tuae Psychae dulcis anima.' ui ac potestate Veneris usurus, inuitus succubuit maritus et cuncta se facturum spopondit atque iam luce proxumante de manibus uxoris euanuit.

At illae sorores percontatae scopulum locum- 7
que illum, quo fuerat Psyche deserta, festinanter adueniunt ibique deflebant oculos et plangebant ubera, quoad crebris earum heiulatibus saxa cau-

15 sępę | 17 curiositatę | 18 pensum | 27 iungens ς: ingerens *F* inserens ς | cohibentia φ: cogentia *F* cō[i]bentia *f** conhibentia *F in marg.* | 29 psyche | 30 ursus *Brantius* | 31 fac|cturū *eraso priore* c | atque etiam || 4 cautesq; *om. F add. F*[1]

V

tesque parilem sonum resultarent. iamque nomine proprio sororem miseram ciebant, quoad sono penetrabili uocis ululabilis per prona delapso amens et trepida Psyche procurrit e domo et 'quid' inquit 'uos miseris lamentationibus nequiquam effligitis? quam lugetis, adsum. lugubres uoces desinite et diutinis lacrimis madentes genas siccate tandem, quippe cum iam possitis quam plangebatis amplecti.' tunc uocatum Zephyrum praecepti maritalis admonet. nec mora, cum ille parens imperio statim clementissimis flatibus innoxia uectura deportat illas. iam mutuis amplexibus et festinantibus sauiis sese perfruuntur et illae sedatae lacrimae postliminio redeunt prolectante gaudio. 'sed et tectum' inquit 'et larem nostrum laetae succedite et afflictas animas cum Psychę uestra recreate.'

8 sic allocuta summas opes domus aureae uocumque seruientium populosam familiam demonstrat auribus earum lauacroque pulcherrimo et inhumanae mensae lautitiis eas opipare reficit, ut illarum prorsus caelestium diuitiarum copiis affluentibus satiatae iam praecordiis penitis nutrirent inuidiam.

---

9 miseris *f φ*: miseri | nec quicquam | 13 zephirum | praecepti *f**: praeceptis | 14 morā *erasa lineola* | 17 sabiis | perfruuntur *F φ*: perf*uuntur *f** perfluuntur *φ** | lacrime | 18 sed et *F*[1]: sed | 19 lęte || 1 locumq; | 4 reficit *f**: refict | 6 satiate | penitis ς: penitus

denique altera earum satis scrupulose curioseque percontari non desinit, quis illarum caelestium rerum dominus, quisue uel qualis ipsius sit maritus. nec tamen Psyche coniugale illud praeceptum ullo pacto temerat uel pectoris arcanis exigit, sed e re nata confingit esse iuuenem quendam et speciosum et commodum lanoso barbitio genas inumbrantem, plerumque rurestribus ac montanis uenatibus occupatum; et nequa sermonis procedentis labe consilium tacitum proderetur, auro facto gemmosisque monilibus onustas eas statim uocato Zephyro tradit reportandas.

9 Quo protenus perpetrato sorores egregiae domum redeuntes iamque gliscentis inuidiae felle flagrantes multa secum sermonibus mutuis perstrepebant. sic denique infit altera 'en orba et saeua et iniqua Fortuna! hocine tibi complacuit ut utroque parente prognatae diuersam sortem sustineremus? et nos quidem, quae natu maiores sumus, maritis aduenis ancillae deditae, extorres et lare et ipsa patria degamus, longe parentum uelut exulantes, haec aũtem nouissima, quam fetu

---

11 archanis | 13 et *φ: om F* | 14 siluestribus *Michaelis* | 15 procedentis *φ* : praecedentis *F*, *teste Eyssenhardtio e* procedentis *correctum* || 1 egregie | 2 fellę | 3 fraglantes | 5 **hocine | 6 prognate *F* prognatae sorores *Iahnius* prognatae eodem *Michaelis* | 7 natura *eraso* ra *F* natu *φ* | 8 ancille dedite

V

satiante postremus partus effudit, tantis opibus et deo marito potita sit, quae nec uti recte tanta bonorum copia nouit? uidisti, soror, quanta in domo iacent et qualia monilia, quae praenitent uestes, quae splenditant gemmae, quantum praeterea passim calcatur aurum. quod si maritum etiam tam formonsum tenet ut affirmat, nulla nunc in orbe toto felicior uiuit; fortassis tamen procedente consuetudine et adfectione roborata deam quoque illam deus maritus efficiet. sic est hercules, sic se gerebat ferebatque. iamiam sursum respicit et deam spirat mulier, quae uoces ancillas habet et uentis ipsis imperat. at ego misera primum patre meo seniorem maritum sortita sum, dein cucurbita caluiorem et quouis puero pusilliorem, cunctam domum seris et catenis obditam custodientem.' suscipit alia 'ego uero maritum articulari etiam morbo complicatum curuatumque ac per hoc rarissimo uenerem meam recolentem sustineo, plerumque detortos et duratos in

---

17 formosum *f* | 19 roborata *f φ*: roborta | 23 imperat *φ*: imperïtat *F* ··rat *F in marg.* | 25 *Fulgentius expos. serm. ant. p.* 562 Apuleius in asino aureo inducit sorores Psychae maritis detrahentis 'quouis puero pumiliorem et cucurbita glabriorem.' pumilios enim dicunt molles atque enerues, glabrum uero leuem et imberbem. | 26 serris *F* ferris *φ* || 2 et lā *F del. f** | 3 uenere *f**

V

lapidem digitos eius perfricans, fomentis olidis et pannis sordidis et faetidis cataplasmatibus manus tam delicatas istas adurens, nec uxoris officiosam faciem, sed medicae laboriosam personam sustinens. et tu quidem, soror, uideris, quam patienti uel potius seruili (dicam enim libere quod sentio) haec perferas animo. enimuero ego nequeo sustinere ulterius tam beatam fortunam conlapsam indignae. recordare enim, quam superbe, quam adroganter nobiscum egerit et ipsa iactatione inmodicae ostentationis tumentem suum prodiderit animum, deque tantis diuitiis exigua nobis inuita proiecerit confestimque praesentia nostra grauata propelli et efflari exsibilarique nos iusserit. nec sum mulier nec omnino spiro, nisi eam pessum de tantis opibus deiecero. ac si tibi etiam, ut par est, inacuit nostra contumelia, consilium ualidum requiramus ambae. iamque ista, quae ferimus, non parentibus nostris ac nec ulli monstremus alii, immo nec omnino quicquam de eius salute norimus. sat est, quod ipsae uidimus quae uidisse paenituit, nedum ut genitoribus et omnibus populis tam beatum eius differamus praeconium. nec sunt enim

6 ordidis *F teste Willmannsio*, ꝑdidis *test. Keilio et Eyssenhardtio. corr. et in marg. adscr.* sor F^1 sordidis φ | 8 medice f^*: medicā et *F*φ | 12 b*eatam | conlatam *Lipsius* | 13 indigne | 19 pessunde | 25 penuit *F in marg.* | 26 necdum

V
beati quorum diuitias nemo nouit. sciet se non ancillas sed sorores habere maiores. et nunc quidem concedamus ad maritos et lares pauperes nostros sed plane sobrios reuisamus, donique cogitationibus pressioribus instructae ad super-
11 biam poeniendam firmiores redeamus.' placet pro bono duabus malis malum consilium, totisque illis tam pretiosis muneribus absconditis comam trahentes et proinde ut merebantur ora lacerantes simulatos redintegrant fletus. ac sic parentes quoque redulcerato prorsum dolore raptim deserentes, uesania turgidae domus suas contendunt, dolum scelestum, immo uero parricidium struentes contra sororem insontem.

Interea Psychen maritus ille quem nescit rursum suis illis nocturnis sermonibus sic commonet 'uidesne, quantum tibi periculum uelitatur Fortuna eminus? ac, nisi longe firmiter praecaues, mox comminus congredietur. perfidae lupulae magnis conatibus nefarias insidias tibi comparant, quarum summa est ut te suadeant meos explorare uultus, quos, ut tibi saepe praedixi, non uidebis, si uideris. ergo igitur si posthac pessimae illae lamiae noxiis animis armatae uenerint (uenient

---

31 donique *Iahnius:* diuque || 6 deterrentes | 7 uęsania | 11 illis *f:* ille

autem, scio), neque omnino sermonem conferas et, si id tolerare pro genuina simplicitate proque animi tui teneritudine non potueris, certe de marito nil quicquam uel audias uel respondeas. nam et familiam nostram iam propagabimus et hic adhuc infantilis uterus gestat nobis infantem alium, si texeris nostra secreta silentio, diuinum, si profanaueris, mortalem.' nuntio Psyche laeta flore- 12
bat et diuinae subolis solacio plaudebat et futuri pignoris gloria gestiebat et materni nominis dignitate gaudębat. crescentes dies et menses exeuntes anxia numerat et sarcinae nesciae rudimento miratur de breui punctulo tantum incrementulum locupletis uteri. sed iam pestes illae taeterrimaeque furiae anhelantes uipereum uirus et festinantes impia celeritate nauigabant. tunc sic iterum momentarius maritus suam Psychen admonet 'dies ultima et casus extremus et sexus infestus et sanguis inimicus iam sumpsit arma et castra commouit et aciem direxit et classicum personauit. iam mucrone destricto iugulum tuum nefariae tuae sorores petunt. heu quantis urguemur cladibus,

---

21 genuina & *eraso* & | 24 et *post* nam *om. F add. F*[1] | 26 silentia *radendo corr.* | prophanaueris mortalem mortalem *Fφ*, *prius* mortalem *del. f**, *alterum φ* || 1 nuntio *φ:* nūcio *F*, *sed* ¯ cio *rescriptum* | leta | 2 sobolis *fφ* | 5 nescia ς | rudimenta ς | 9 cęleritate | 11 extremus est. sexus *Iahnius* | sangu^i s

V

Psyche dulcissima! tui nostrique miserere religiosaque continentia domum maritum teque et istum paruulum nostrum imminentis ruinae infortunio libera. nec illas scelestas feminas, quas tibi post interneciuum odium et calcata sanguinis foedera sorores appellare non licet, uel uideas uel audias, cum more Sirenum scopulo prominentes funestis
13 uocibus saxa personabunt.' suscipit Psyche singultu lacrimoso sermonem incertans 'iam dudum, quod sciam, fidei atque parciloquio meo perpendisti documenta, nec eo setius adprobabitur tibi nunc etiam firmitas animi mei. tu modo Zephyro nostro rursum praecipe, fungatur obsequio et in uicem denegatae sacrosanctae imaginis tuae redde saltem conspectum sororum. per istos cinnameos et undique pendulos crines tuos, per teneras et teretis et mei similes genas, per pectus nescio quo calore feruidum, sic in hoc saltem paruulo cognoscam faciem tuam, supplicis anxiae piis precibus erogatus germani complexus indulge fructum et tibi deuotae Psychae animam gaudio recrea. nec quicquam amplius in tuo uultu re-

---

16 dulcissima* | 17 maritum *fφ:* meritum | 20 federa | 21 apellare | 22 in more *F* in morem *φ* || 3 parciloquii mei ς | 8 cynnameos | 9 sororum, per *uulgo* | 10 meis *uulgo* | 12 feruidum. sic *uulgo* | 13 rogatus *f** | 14 deuotę de**** *F* (*fuisse uidetur* deuotęq;) dicatęq; *superscr. f** deuote careq; *φ* | psyche *F* psyches ς

quiro, iam nil officiunt mihi nec ipsae nocturnae
tenebrae: teneo te meum lumen.' his uerbis et
amplexibus mollibus decantatus maritus lacrimas-
que ei suis crinibus detergens facturum spopondit
et praeuertit statim lumen nascentis diei.

Iugum sororium consponsae factionis ne pa- 14
rentibus quidem uisis recta de nauibus scopulum
petunt illum praecipiti cum uelocitate nec uenti
ferentis oppertae praesentiam licentiosa cum teme-
ritate prosiliunt in altum. nec immemor Zephyrus
regalis edicti, quamuis inuitus, susceptas eas gre-
mio spirantis aurae solo reddidit. at illae incunc-
tatae statim conferto uestigio domum penetrant
complexaeque praedam suam sorores nomine men-
tientes thensaurumque penitus abditae fraudis
uultu laeto tegentes sic adulant 'Psyche, non ita
tu pridem paruula et ipsa iam mater es! quantum
putas boni nobis in ista geris perula! quantis
gaudiis totam domum nostram hilarabis! o nos
beatas, quas infantis aurei nutrimenta laetabunt!
qui si parentum ut oportet pulchritudini respon-
derit, prorsus Cupido nascetur.' sic adfectione 15
simulata paulatim sororis inuadunt animum. sta-

---

19 facturum *fφ*: faturum ‖ 4 opperte | 6 gremio *f*: gramio | 9 complexeq; | ementientes *Michaelis* | 10 thesaurumq; *f* | 12 tu *Iahnius*: ut | pridem *Fφ*: pridie *f** pridem *in margine f*** | 14 nostrum *F corr. F*[1] | 15 intantis

V

timque eas lassitudine uiae sedilibus refotas et balnearum uaporosis fontibus curatas pulcherrimo triclinio mirisque illis et beatis edulibus atque tuccetis oblectat. iubet citharam loqui: psallitur; tibias agere: sonatur; choros canere: cantatur. quae cuncta nullo praesente dulcissimis modulis animos audientium remulcebant. nec tamen scelestarum feminarum nequitia uel illa mellita cantus dulcedine mollita conquieuit, sed ad destinatam fraudium pedicam sermonem conferentes dissimulanter occipiunt sciscitari, qualis ei maritus et unde, natalium secta cuia proueniret. tunc illa simplicitate nimia pristini sermonis oblita nouum commentum instruit aitque maritum suum de prouincia proxima, magnis pecuniis negotiantem, iam medium cursum aetatis agere, interspersum rara canitie. nec in sermone isto tantillum morata rursum opiparis muneribus eas onustas uentoso uehiculo reddidit.

16 Sed dum Zephyri tranquillo spiritu sublimatae domum redeunt, sic secum altercantes 'quid, soror, dicimus de tam monstruoso fatuae illius

---

3 u^{i}ȩ | 4 uapore|rosis *deleto* e (*teste Eyssenhardtio a secunda manu correctum ex* uaporo|rosis) | pulcherrime | 5 ȩdulibus | 6 cytharam | 7 cantaturq; . cuncta | 10 ipsa ς | 13 sistarcari *in margine F* | 14 sectacula ς | 18 alere *F corr. f* ge *in margine F* || 1 zephiri | 2 altercantur ς

V

mendacio? tunc adulescens modo florenti lanugine barbam instruens, nunc aetate media candenti canitie lucidus. quis ille, quem temporis modici spatium repentina senecta reformauit? nil aliud repperies, mi soror, quam uel mendacia istam pessimam feminam confingere uel formam mariti sui nescire. quorum utrum uerum est, opibus istis quam primum exterminanda est. quod si uiri sui faciem ignorat, deo profecto denupsit et deum nobis praegnatione ista gerit. certe si diuini puelli — quod absit! — haec mater audierit, statim me laqueo nexili suspendam. ergo interim ad parentes nostros redeamus et exordio sermonis huius quam concolores fallacias adtexamus.'

17 Sic inflammatae, parentibus fastidienter appellatis et nocte turbatis uigiliis, perditae matutino scopulum peruolant et inde soliti uenti praesidio uehementer deuolant lacrimisque pressura palpebrarum coactis hoc astu puellam appellant 'tu quidem felix et ipsa tanti mali ignorantia beata sedes incuriosa periculi tui, nos autem, quae peruigili cura rebus tuis excubamus, cladibus tuis misere

---

4 adolescens | 6 canitię | 8 mendacia *Oudendorpius:* mendacio *Fφ* mendacium ς | 10 uerū|uerū ē *F* | 11 **quod | 14 audierit *Fφ:* *adierit *f** | 17 c̃colores *F in marg. et φ:* colores *F* | fallacias *φ:* fallaciam || 4 clementi *Oudendorpius* clementer *Michaelis* uehentes *Eyssenhardtius* | p̃sura

V

cruciamur. pro uero namque comperimus nec te, sociae scilicet doloris casusque tui, celare possumus immanem colubrum, multinodis uoluminibus serpentem, ueneno noxio colla sanguinantem hiantemque ingluuie profunda tecum noctibus latenter adquiescere. nunc recordare sortis Pythicae, quae te trucis bestiae nuptiis destinatam esse clamauit. et multi coloni quique circumsecus uenantur et accolae plurimi uiderunt eum uespera redeuntem e pastu proximique fluminis uadis innatantem.

18 nec diu blandis alimoniarum obsequiis te saginaturum omnes adfirmant, sed cum primum praegnationem tuam plenus maturauerit uterus, opimiore fructu praeditam deuoraturum. ad haec iam tua est existimatio, utrum sororibus pro tua cara salute sollicitis adsentiri uelis et declinata morte nobiscum secura periculi uiuere an saeuissimae bestiae sepeliri uisceribus. quod si te ruris huius uocalis solitudo uel clandestinae ueneris faetidi periculosique concubitus et uenenati serpentis amplexus delectant, certe piae sorores nostrum fecerimus.' tunc Psyche misella, utpote simplex et

---

11 colubr[i]um *F*, i *del. f* | 13 inglubię *F corr. f* | profundę | 15 prucis *F corr. f* prucis φ *deleto* p *et superscripto* tru *corr.* φ* perlucis *Iahnius* | 18 pastu• || 1 saginarum *Fφ corr.* φ* *f** | 2 praegnatione intuā *eraso* ¯ *F* praegnationē in tuā φ | 4 fruc *F* tu *addidisse uidetur* φ | 5 esto *Eyssenhardtius* | 7 ansquissime

V

animi tenella, rapitur uerborum tam tristium formidine: extra terminum mentis suae posita prorsus omnium mariti monitionum suarumque promissionum memoriam effudit et in profundum calamitatis sese praecipitauit, tremensque et exangui colore lurida, tertiata uerba semihianti uoce substrepens sic ad illas ait ʻuos quidem, caris- 19
simae sorores, ut par erat, in officio uestrae pietatis permanetis, uerum et illi qui talia uobis adfirmant non uidentur mihi mendacium fingere. nec enim umquam uiri mei uidi faciem uel omnino cuiatis sit noui, sed tantum nocturnis subaudiens uocibus maritum incerti status et prorsus lucifugam tolero bestiamque aliquam recte dicentibus uobis merito consentio. meque magnopere semper a suis terret aspectibus malumque grande de uultus curiositate praeminatur. nunc siquam salutarem opem periclitanti sorori uestrae potestis adferre, iam nunc subsistite; ceterum incuria sequens prioris prouidentiae beneficia corrumpit.ʼ tunc nanctae iam portis patentibus nudatum sororis animum facinorosae mulieres omissis tectae

---

14 et εxtra ς | 18 sem[i]|anti *F* semianti *f* sem[ihy]anti *φ* || 7 lufugam *F corr. f** | 9 marito | namque magnopere me *Iahnius* nempe magnopere *Hauptius Herm. IV p.* 337 | 15 hunc | 16 facinerosae

machinae latibulis, destrictis gladiis fraudium simplicis puellae pauentes cogitationes inuadunt. sic denique altera 'quoniam nos originis nexus pro tua incolumitate periculum quidem nullum ante oculos habere compellit, uiam qua sola deducit iter ad salutem diu diuque cogitatam monstrabimus tibi. nouaculam praeacutam, adpulsu etiam palmulae lenientis exasperatam tori qua parte cubare consuesti latenter absconde lucernamque concinnem completam oleo, claro lumine praemicantem subde aliquo claudentis aululae tegmine, omnique isto apparatu tenacissime dissimulato, postquam sulcatos intrahens gressus cubile solitum conscenderit iamque porrectus et exordio somni prementis implicitus altum soporem flare coeperit, toro delapsa nudoque uestigio pensilem gradum paullulatim minuens caecae tenebrae custodia liberata lucerna praeclari tui facinoris opportunitatem de luminis consilio mutuare et ancipiti telo illo audaciter prius dextera sursum elata nisu quam ualido noxii serpentis nodum ceruicis et capitis abscinde. nec nostrum tibi deerit subsidium, sed cum primum illius morte salutem

17 machine || 2 incolumitate* | ullũ | 3 qua *Iahnius:* quę | 7 partę *F erasoι* | 9 aululę *F:* aulule φ tabulę *F in margine et f** | 11 sulcato | 13 efflare *Iahnius* | 14 ceperit | 15 pullulatim

tibi feceris, anxiae praestolabimur cunctisque istis
ocius tecum relatis uotiuis nuptiis hominem te
iungemus homini.' tali uerborum incendio flam- 21
mata uiscera sororis iam prorsus ardentis. deseren-
tes ipsam protinus, tanti mali confinium sibi etiam
eximie metuentes, flatus alitis impulsu solito por-
rectae super scopulum ilico pernici se fuga prori-
piunt statimque conscensis nauibus abeunt.

At Psyche relicta sola, nisi quod infestis furiis
agitata sola non est, aestu pelagi simile maerendo
fluctuat et, quamuis statuto consilio et obstinato
animo, iam tamen facinori manus admouens ad-
huc incerta consilii titubat multisque calamitatis
suae distrahitur affectibus. festinat, differt; au-
det, trepidat; diffidit, irascitur; et, quod est ulti-
mum, in eodem corpore odit bestiam, diligit mari-
tum. uespera tamen iam noctem trahente prae-
cipiti festinatione nefarii sceleris instruit appara-
tum. nox aderat et maritus aderat, protinusque
ueneris proeliis uelitatus altum soporem descen-
derat. tunc Psyche et corporis et animi alioquin 22
infirma, fati tamen saeuitia subministrante uiri-

---

22 praestolabimus | 23 ocius ς: sociis *F* opibus ς || 2 ardent; istae *Michaelis* | 3 ipsā φ: ipsa *F* ipsę ς | 4 porrecte | 5 perniciosę *F corr. f** | 8 estu | merendo | 10 facinori *f**: facinosu *Fφ* facinori suas φ* | 15 nocte *F corr. f** | trahente* | 17 protinusque *Iahnius*: primusque *F* priusque ς primisque ς | 18 p̃liis

V bus roboratur et prolata lucerna et adrepta nouacula sexum audacia mutatur. sed cum primum luminis oblatione tori secreta claruerunt, uidet omnium ferarum mitissimam dulcissimamque bestiam, ipsum illum Cupidinem formonsum deum formonse cubantem, cuius aspectu lucernae quoque lumen hilaratum increbruit et acuminis sacrilegi nouacula praenitebat. at uero Psyche tanto aspectu deterrita et impos animi, marcido pallore defecta tremensque desedit in imos poplites et ferrum quaerit abscondere, sed in suo pectore. quod profecto fecisset, nisi ferrum timore tanti flagitii manibus temerariis delapsum euolasset. iamque lassa, salute defecta, dum saepius diuini uultus intuetur pulchritudinem, recreatur animi. uidet capitis aurei genialem caesariem ambrosia temulentam, ceruices lacteas genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios antependulos, alios retropendulos, quorum splendore nimio fulgurante iam et ipsum lumen lucernae uacillabat. per umeros uolatilis dei pinnae roscidae micanti flore candicant et quamuis alis quiescentibus extimae plumulae tenellae ac

---

4 mutatur *Iahnius:* mutatū *Fφ* mutauit *f** | 7 formosum *f** | 8 lucerne | 13 querit | 15 temerariis *fφ:* temerarii | 16 sepius | 18 genilem cesariem · ambrosiam | 23 bacillabat *F* *corr.* *f** | 24 roscide | 25 aliis

delicatae tremule resultantes inquieta lasciuiunt. ceterum corpus glabellum atque luculentum et quale peperisse Venerem non paeniteret. ante lectuli pedes iacebat arcus et pharetra et sagittae, magni dei propitia tela. quae dum insatiabili 23
animo Psyche satis [et] curiosa rimatur atque pertrectat et mariti sui miratur arma, depromit unam de pharetra sagittam et puncto pollicis extremam aciem periclitabunda trementis etiam nunc articuli nisu fortiore pupugit altius, ut per summam cutem rorauerint paruulae sanguinis rosei guttae. sic ignara Psyche sponte in Amoris incidit amorem. tunc magis magisque cupidine flagrans Cupidinis, prona in eum efflictim inhians patulis ac petulantibus sauiis festinanter ingestis de somni mensura metuebat. sed dum bono tanto percita saucia mente fluctuat, lucerna illa siue perfidia pessima siue inuidia noxia siue quod tale corpus contingere et quasi basiare et ipsa gestiebat, euomuit de summa luminis sui stillam feruentis olei super umerum dei dexterum. hem, audax et temeraria lucerna et amoris uile ministerium, ipsum ignis

---

26 tremulę | lasciuiant *F*, *corr. et in margine scr.* unt *F*[1] | 28 peniteret | 29 faretra || 2 et *om.* ς | 4 sagitta *F corr. f* | punctu *Floridus* | 7 rorauerit *F corr. F*[1] | 9 fraglans | 11 sabiis | 17 umerum *F f*[*]: humerum *f φ*

V

totius dominum aduris, cum te scilicet amator aliquis ut diutius cupitis etiam nocte potiretur primus inuenerit. sic inustus exiluit deus uisaque defectae fidei colluuie prorsus ex oculis et manibus infelicissimae coniugis tacitus auolauit.

24 at Psyche statim resurgentis eius crure dextero manibus ambabus adrepto sublimis euectionis adpendix miseranda et per nubilas plagas penduli comitatus extrema consequia tandem fessa delabitur solo.

Nec deus amator humi iacentem deserens inuolauit proximam cupressum deque eius alto cacumine sic etiam grauiter commotus adfatur, 'ego quidem, simplicissima Psyche, parentis meae Veneris praeceptorum immemor, quae te miseri extremique hominis deuinctam cupidine infimo matrimonio addici iusserat, ipse potius amator aduolaui tibi. sed hoc feci leuiter, scio, et praeclarus ille sagittarius ipse me telo meo percussi teque coniugem meam feci, ut bestia scilicet tibi uiderer et ferro caput excideres meum, quod istos amatores tuos oculos gerit! haec tibi identidem semper cauenda censebam, haec beniuole remonebam.

19 dñm̄ *F*: dm̄. *f** dñm̄ *φ* | aduris? *F in litura et φ* | 22 defectae *Iahnius*: detecte | collubie *F corr. f** ‖ 2 abrepto *F* arrepto ς | 6 amatam *Iahnius* | 14 percussi* | 16 exciderес *fφ*: excides | 18 te monebam *Scioppius*

V

sed illae quidem consiliatrices egregiae tuae tam perniciosi magisterii dabunt actutum mihi poenas, te uero tantum fuga mea puniuero'. et cum termino sermonis pinnis in altum se proripuit.

Psyche uero humi prostrata et quantum uisu poterat uolatus mariti prospiciens extremis affligebat lamentationibus animum. sed ubi remigio plumae raptum maritum proceritas spatii fecerat alienum, per proximi fluminis marginem praecipitem sese dedit. sed mitis fluuius, in honorem dei scilicet qui et ipsas aquas urere consueuit, metuens sibi confestim eam innoxio uolumine super ripam florentem herbis exposuit. tunc forte Pan deus rusticus iuxta supercilium amnis sedebat, complexus Echo montanam deam eamque uoculas omnimodas edocens reccinere; proxime ripam uago pastu lasciuiunt comam fluuii tondentes capellae. hircuosus deus sauciam Psychen atque defectam, utcumque casus eius non inscius, clementer ad se uocatam sic permulcet uerbis lenientibus 'puella scitula, sum quidem rusticanus et upilio, sed senectutis prolixae beneficio multis experimentis instructus. uerum si recte coniecto,

---

19 ille | 20 michi penas || 1 uisi | 4 plume | 11 Echo montanam *Iahnius:* hęc homo canā *F* humo Cannam *uulgo* | 12 omni nedas | 13 cōmā *F corr. f* | 14 capelle . hyrcuosus | 18 prolixe

V

quod profecto prudentes uiri diuinationem autumant, ab isto titubante et saepius uaccillante uestigio deque nimio pallore corporis et assiduo suspiratu, immo et ipsis maerentibus oculis tuis, amore nimio laboras. ergo mihi ausculta nec te rursus praecipitio uel ullo mortis accersito te genere perimas. luctum desine et pone maerorem, precibusque potius Cupidinem deorum maximum percole, et utpote adulescentem delicatum luxuriosumque blandis obsequiis promerere'.

26 Sic locuto deo pastore nulloque sermone reddito sed adorato tantum numine salutari Psyche pergit ire. sed * aliquam multum uiae laboranti uestigio pererrasset, inscio quodam tramite iam die labente accedit quandam ciuitatem, in qua regnum maritus unius sororis eius optinebat. qua re cognita Psyche nuntiari praesentiam suam sorori desiderat, mox inducta mutuis amplexibus alternae salutationis expletis percontanti causas aduentus sui sic incipit 'meministi consilium uestrum, scilicet quo mihi suasistis ut bestiam, quae mariti mentito nomine mecum quiescebat, prius

---

20 prodentes *superscr.* pru *F* | 21 sepius | 23 merentibus | 26 merorem | 28 adolescentem || 2 nomine | 3 aliquā *Fφ*: ān̄;quā *f** ubi aliquam *Wassius* cum aliquam *Gronouius*. sedulo quom *Froehnerus philol.* XX *p.* 586 | uie *F* uję *f** nie *φ* | 5 die labente *Barthius ad Statii Theb. I,* 559: delabente

V

quam ingluuie uoraci me misellam hauriret ancipiti nouacula perimerem. set cum primum, ut aeque placuerat, conscio lumine uultus eius aspexi, uideo mirum diuinumque prorsus spectaculum, ipsum illum deae Veneris filium, ipsum inquam Cupidinem leni quiete sopitum. ac dum tanti boni spectaculo percita et nimia uoluptatis copia turbata fruendi laborarem inopia, casu scilicet pessumo lucerna feruens oleum rebulliuit in eius umerum. quo dolore statim somno recussus ubi me ferro et igni conspexit armatam, ,tu quidem' inquit ,ob istud tam dirum facinus confestim toro meo diuorte tibique res tuas habeto, ego uero sororem tuam' — et nomen quo tu censeris aiebat — ,iam mihi confarreatis nuptiis coniugabo'. et statim Zephyro praecipit, ultra terminos me domus eius efflaret'. necdum sermonem Psyche 27
finierat, at illa uesanae libidinis et inuidiae noxiae stimulis agitata, e re concinnato mendacio fallens maritum, quasi de trome parentum aliquid

13 ingluuię | 14 perimerem *f***φ** *:* peremerem *Fφ* | s& | 19 uoluptatis *φ:* uoluntatis | 21 rebulliuit *φf***:* reuulliuit | 24 ubi istud | 25 diuerte *f** | 27 iam mihi confarreatis *Mercerus ad Tac. ann. IV,* 16: Iam mihi confestim arreat|his *F subducta lineola a* iam *ad* arreat, *quam f deleuit* | nuptis || 2 at *Iahnius: om. F* | 3 e re concinnato *Iahnius:* freconcinnato *F* uafre concinnato *Hertzius philol. XVII p.* 178

V

conperisset, statim nauem ascendit et ad illum scopulum protinus pergit et quamuis alio flante uento, caeca spe tamen inhians, 'accipe me,' dicens 'Cupido, dignam te coniugem, et tu, Zephyre, suscipe dominam' saltu se maximo praecipitem dedit. nec tamen ad illum locum uel saltem mortua peruenire potuit. nam per saxa cautium membris iactatis atque dissipatis et proinde ut merebatur laceratis uisceribus suis alitibus bestiisque obuium ferens pabulum interiit. nec uindictae sequentis poena tardauit. nam Psyche rursus errabundo gradu peruenit ad ciuitatem aliam, in qua pari modo soror morabatur alia. nec setius et ipsa fallacie germanitatis inducta et in sororis sceleratas nuptias aemula festinauit ad scopulum inque simile mortis exitium cecidit.

28 Interim dum Psyche quaesitioni Cupidinis intenta populos circumibat; at ille uulnere lucernae dolens in ipso thalamo matris iacens ingemebat. tunc auis peralba illa gauia, quae super fluctus marinos pinnis natat, demergit sese propere ad oceani profundum gremium. ibi commodum Venerem lauantem natantemque propter assistens indicat adustum filium eius, graui uulneris

---

7 ceca | 14 pabulum *fφ*: pauulum | 15 pęna | 18 fallacię || 1 quesitioni | 2 lucerne | 4 auis *del. Muellerus n. mus. Rhen. XXIV p.* 447

dolore maerentem, dubium salutis iacere iamque per cunctorum ora populorum rumoribus conuiciisque uariis omnem Veneris familiam male audire, quod ille quidem montano scortatu, tu uero marino natatu secesseritis ac per hoc non uoluptas ulla, non gratia, non lepos, sed incompta et agrestia et horrida cuncta sint, non nuptiae coniugales, non amicitiae sociales, non liberum caritates, sed enormis conluuies et squalentium foederum insuaue fastidium. haec illa uerbosa et satis curiosa auis in auribus Veneris filii lacerans existimationem ganniebat. at Venus irata solidum exclamat repente 'ergo iam ille bonus filius meus habet amicam aliquam? prome, agedum, quae sola mihi seruis amanter, nomen eius quae puerum ingenuum et inuestem sollicitauit, siue illa de Nympharum populo seu de Horarum numero seu de Musarum choro uel de mearum Gratiarum ministerio'. nec loquax illa conticuit auis, sed 'nescio,' inquit 'domina; puto puellam (si probe memini, Psyches nomine dicitur) efflicte cupere'. tunc indi-

---

10 cunctorum *fφ*: cunctarum | 11 omnem *F*[1] *φ*: omnemque | 17 conluuies *Iahnius*: gluuies *Fφ* ingluuies *f** | fęderum | 19 fili[v] *F* filium *φ* | 21 ergo *fφ*: erga | bonus *om. F add. F*[1] | 22 prome agedum *φ*: pro meo gedu· | quae — 23 eius *induxit f** | 23 ingenū | 24 denimpharum | 28 dn̄a *F*[1]*φ*: dnē | probę

V

gnata Venus exclamauit uel maxime 'Psychen ille, meae formae succubam, mei nominis aemulam uere diligit! nimirum illud incrementum lenam me putauit, cuius monstratu puellam illam cognosceret'.

29 Haec quiritans properiter emergit e mari suumque protinus aureum thalamum petit et reperto, sicut audierat, aegroto puero iam inde a foribus quam maxime boans 'honesta' inquit 'haec et natalibus nostris bonaeque tuae frugi congruentia? ut primum quidem tuae parentis, immo dominae praecepta calcares nec sordidis amoribus inimicam meam cruciares, uerum etiam hoc aetatis puer tuis licentiosis et immaturis iungeres amplexibus, ut ego nurum scilicet tolerarem inimicam? sed utique praesumis nugo et corruptor et inamabilis te solum generosum nec me iam per aetatem posse concipere. uelim ergo scias multo te meliorem filium alium genituram; immo, ut contumeliam magis sentias, aliquem de meis adoptaturam uernulis eique donaturam istas pinnas et flammas et arcum et ipsas sagittas et omnem meam supellectilem, quam tibi non ad hos usus dederam. nec enim de patris tui bonis ad instructionem istam

30 uł *Fφ*: per *f** | illę | 31 si uere *F*, si *del. F aut f* || 1 hec | 3 egroto | 9 tuis *F*¹*φ*: tuę | 12 generosū *F*¹*φ*: generos* | 13 meliorē *fφ*: meliore | 15 sentias* | 16 uernulis *fφ*: uernulos

V 30

quicquam concessum est. sed male prima pueritia inductus es et acutas manus habes et maiores tuos irreuerenter pulsasti totiens, et ipsam matrem tuam, me inquam ipsam, parricida, denudas cotidie et percussisti saepius et quasi uiduam utique contemnis, nec uitricum tuum, fortissimum illum maximumque bellatorem, metuis. quidni! cui saepius in angorem mei paelicatus puellas propinare consuesti. sed iam faxo te lusus huius paeniteat et sentias acidas et amaras istas nuptias. — sed nunc inrisui habita quid agam? quo me conferam? quibus modis stelionem istum cohibeam? petamne auxilium ab inimica mea Sobrietate, quam propter huius ipsius luxuriam offendi saepius? at rusticae squalentisque feminae conloquium [prorsus] adhibendum est. horresco; nec tamen uindictae solacium undeunde spernendum est. illa mihi prorsus adhibenda est, nec ulla alia, quae castiget asperrime nugonem istum, pharetram explicet et sagittas dearmet, arcum enodet, taedam deflammet, immo et ipsum corpus eius acrioribus remediis coherceat. tunc iniuriae meae litatum crediderim, cum eius comas, quas istis manibus meis subinde aureo nitore perstrinxi, deraserit, pinnas, quas

---

1 malę *F* male a *Michaelis* | 2 ^{h}abes | 9 peniteat | 14 at *Iahnius:* aut | 15 prorsus *om.* ς | 19 faretram | 22 lita|tatum *F*

V meo gremio nectarei fontis infeci, praetotonderit'.

31 Sic effata foras sese proripit infesta et stomachata biles Venerias. sed eam protinus Ceres et Iuno continuantur uisamque uultu tumido quaesiere, cur truci supercilio tantam uenustatem micantium oculorum coerceret? at illa 'opportune' inquit 'ardenti prorsus isto meo pectori uolentiam scilicet perpetraturae uenitis. sed totis, oro, uestris uiribus Psychen illam fugitiuam uolaticam mihi requirite. nec enim uos utique domus meae famosa fabula et non dicendi filii mei facta latuerunt'. tunc illae ignarae, quae gesta sunt, palpare Veneris iram saeuientem sic adortae 'quid tale, domina, deliquit tuus filius ut animo peruicaci uoluptates illius impugnes, et quam ille diligit tu quoque perdere gestias? quod autem, oramus, isti crimen, si puellae lepidae libenter adrisit? an ignoras eum masculum et iuuenem esse, uel certe iam quot sit annorum oblita es? an, quod aetatem portat bellule, puer tibi semper uidetur?

2 cereseti uno *F* çeręş * * uno, *deinde* ceres & Iuno *f* ceres et iuno *φ* | 3 comitantur ς contuentur *Michaelis* | 3 timido | 5 oportune | 6 uolentiam *Marklandus ad Statii silu. III*, 2, 16: uiolentiam | 11 gnarae *Beroaldus* | 13 deliquit *f*: deliquid | 16 lępidę | arrisit *f* | 19 etatem | uellule *Fφ corr. φ**

mater autem tu et praeterea cordata mulier filii tui lusus semper explorabis curiose et in eo luxuriem culpabis et amores reuinces et tuas artes tuasque delicias in formonso filio reprehendes? quis autem te deum, quis hominum patietur passim cupidines populis disseminantem, cum tuae domus amores amare coherceas et uitiorum muliebrium publicam praecludas officinam?' sic illae metu sagittarum patrocinio gratioso Cupidini quamuis absenti blandiebantur. sed Venus indignata ridicule tractari suas iniurias praeuersis illis altrorsus concito gradu pelago uiam capessit.

Interea Psyche uariis iactabatur discursibus, 1
dies noctesque mariti uestigationibus inquieta animo, tanto cupidior iratum mulcere et, si non uxoriis blanditiis lenire, certe seruilibus precibus propitiare. et prospecto templo quodam in ardui montis uertice 'unde autem' inquit 'scio, an istic meus degat dominus?' et ilico dirigit citatum gradum, quem defectum prorsus adsiduis laboribus spes

---

20 cordata *φ*: co+data | 23 formoso *f* | 26 coherceas *F*[1] *φ*: coherceat | 27 ille | 30 praeuessis *F corr. F*[1] | alte rursus | 31 capescit *f*[*] | *deinde subscriptum est in F*

Ego salustius legi et emendaui rome

felix

METHAMORPHOSEON LIB V · Explicit ·

INCIP LIB · VI · FELICITER ·

3 mulcere et *Iahnius*: licet | uxoris

VI

incitabat et uotum. iamque nauiter emensis celsioribus iugis puluinaribus sese proximam intulit. uidet spicas frumentarias in aceruo et alias flexiles in corona, et spicas hordei uidet. erant et falces et operae messoriae mundus omnis, sed cuncta passim iacentia et incuria confusa et ut solet aestu laborantium manibus proiecta. haec singula Psyche curiose diuidit et discretim remota rite componit, rata scilicet nullius dei fana ac caerimonias neglegere se debere, sed omnium beniuolam

2 misericordiam corrogare. haec eam sollicite seduloque curantem Ceres alma deprehendit et longum exclamat protinus 'a, tu Psyche miseranda! totum per orbem Venus anxia disquisitione tuum uestigium furens animi requirit teque ad extremum supplicium expetit et totis numinis sui uiribus ultionem flagitat. tu uero rerum mearum tutelam nunc geris et aliud quicquam cogitas nisi de tua salute?' tunc Psyche pedes eius aduoluta et uberi fletu rigans deae uestigia humumque uerrens crinibus suis multiiugis precibus editis ueniam postulabat. 'per ego te frugiferam tuam dexteram istam deprecor, per laetificas messium

---

10 proximans *Elmenhorstius* | 11 acerbo | 12 falces* | 16 curiosę | 17 ac *Hildebrandus: om. F* et ς | cerimonias | 18 nec lege *Fφ corr. f** | 19 mĩam || 3 a tu *Iahnius:* ain *F* ah ς

VI

caerimonias, per tacita secreta cistarum et per famulorum tuorum draconum pinnata curricula et glebae Siculae sulcamina et currum rapacem et terram tenacem et inluminarum Proserpinae nubtiarum demeacula et luminosarum filiae inuentionum remeacula et cetera quae silentio tegit Eleusinis Atticae sacrarium, miserandae Psyches animae, supplicis tuae, subsiste. inter istam spicarum congeriem patere uel pauculos dies delitescam, quoad deae tantae saeuiens ira spatio temporis mitigetur uel certe meae uires diutino labore fessae quietis interuallo leniantur'. suscipit Ceres 3
'tuis quidem lacrimosis precibus et commoueor et opitulari cupio, sed cognatae meae, cum qua etiam foedus antiquum amicitiae colo, bonae praeterea feminae, malam gratiam subire nequeo. decede itaque istis aedibus protinus et quod a me retenta custoditaque non fueris optimi consule'.

Contra spem suam repulsa Psyche et afflicta duplici maestitia, iter retrorsum porrigens inter subsitae conuallis sublucidum lucum prospicit fanum sollerti fabrica structum, nec ullam uel dubiam spei melioris uiam uolens omittere sed adire

19 eleus in his | 20 sacrarium miserandae *induxit f** | 22 deli*tescam | 23 tante | 24 meę**|res *F* mee res *φ*, ui *superscr. φ** || 4 fedus | bone | 5 gratia *F corr. f* | 6 istis *fφ*: de istis | 7 optime | 12 cōomittere *F corr. f*

cuiuscumque dei ueniam, sacratis foribus proximat. uidet dona pretiosa ac lacinias auro litteratas ramis arborum postibusque suffixas, quae cum gratia facti nomen deae cui fuerant dicata testabantur. tunc genu nixa et manibus aram tepentem amplexa detersis ante lacrimis sic adprecatur

4 'magni Iouis germana et coniuga, siue tu Sami, quae gerula partu uagituque et alimonia tua gloriatur, tenes uetusta delubra; siue celsae Carthaginis, quae te uirginem uectura leonis caelo commeantem percolit, beatas sedes frequentas; siue prope ripas Inachi, qui te iam nuptam Tonantis et reginam dearum memorat, inclitis Argiuorum praesides moenibus; quam cunctus oriens Zygiam ueneratur et omnis occidens Lucinam appellat — sis meis extremis casibus Iuno Sospita meque in tantis exantlatis laboribus defessam imminentis periculi metu libera. quod sciam, soles praegnantibus periclitantibus ultro subuenire'. ad istum modum supplicanti statim sese Iuno cum totius sui numinis augusta dignitate praesentat et protinus 'quam uellem,' inquit 'per fidem, nutum meum precibus tuis accommodare! sed contra uoluntatem Veneris, nurus meae, quam filiae semper

---

14 ac *Iahnius:* hęc *Fφ* ęt *f** | 16 fati *F corr. F*[1] ‖ 2 quae gerula *Iahnius:* quęrola *F* quęrula *fφ* quę querulo ς | 5 seues | 8 menibus | zigiam | 12 [illegible]antibus *φ:* praegnatibus

VI

dilexi loco, praestare me pudor non sinit. tunc etiam legibus, quae seruos alienos perfugas inuitis dominis uetant suscipi, prohibeor.'

Isto quoque fortunae naufragio Psyche perter- 5
rita nec indipisci iam maritum uolatilem quiens, tota spe salutis deposita sic ipsa suas cogitationes consuluit 'iam quae possunt alia meis aerumnis temptari [uel adhiberi] subsidia, cui ne dearum quidem quamquam uolentium potuerunt prodesse suffragia? quorsum itaque tantis laqueis inclusa uestigium porrigam? quibusque tectis uel etiam tenebris abscondita magnae Veneris ineuitabiles oculos effugiam? quin igitur masculum tandem sumis animum et cassae speculae renuntias fortiter et ultroneam te dominae tuae reddis et uel sera modestia saeuientes impetus eius mitigas? qui scias, an etiam quem diu quaeritas illic in domo matris repperies?' sic ad dubium obsequium, immo ad certum exitium praeparata principium futurae secum meditabatur obsecrationis.

At Venus terrenis remediis inquisitionis ab- 6
nuens caelum petit. iubet construi currum, quem ei Vulcanus aurifex subtili fabrica studiose poliuerat

---

20 profugas *uel* profugos ς || 5 adiberi | nec | 6 quanquam | 7 quorsum *Mercerus:* quo^{rur}sum *F* quorursum *φ* | 9 abscondita magnę ueneris *om. F add. F*^{1} | 14 queritas illuc | 15 reperias ς || 3 studiosę

VI

et ante thalami rudimentum nuptiale munus obtulerat, limae tenuantis detrimento conspicuum et ipsius auri damno pretiosum. de multis quae circa cubiculum dominae stabulant procedunt quattuor candidae columbae et hilaris incessibus picta colla torquentes iugum gemmeum subeunt susceptaque domina laetae subuolant. currum deae prosequentes gannitu constrepenti lasciuiunt passeres et ceterae quae dulce cantitant aues melleis modulis suaue resonantes aduentum deae pronuntiant. cedunt nubes et caelum filiae panditur et summus aether cum gaudio suscipit deam. nec obuias aquilas uel accipitres rapaces pertimescit magnae Veneris canora familia.

7 tunc se protinus ad Iouis regias arces dirigit et petitu superbo Mercurii, dei uocalis, operae necessariam usuram postulat. nec rennuit Iouis caerulum supercilium. tunc ouans ilico comitante etiam Mercurio Venus caelo demeat eique sollicite serit uerba 'frater Arcadi, scis nempe sororem tuam Venerem sine Mercurii praesentia nil umquam fecisse, nec te praeterit utique, quanto iam tempore delitescentem ancillam nequi-

---

14 cȩdunt | cedunt — 15 deam *post* 17 familia *collocat Bintzius* | 16 accipiteres *F corr. f* || 2 mercuri *F corr. f** | 4 iouis *fφ*: ioues | ouans *F*¹ *φ*: suans | 5 celo | 6 arcas ς | 7 mercuri *F corr. F*¹ | praesentiam *F corr. f* | 8 ūnquam *erasa lineola*

uerim repperire. nil ergo superest quam tuo praeconio praemium inuestigationis publicitus edicere. fac ergo mandatum matures meum et indicia, qui possit agnosci, manifeste designes, ne siquis occultationis illicitae crimen subierit, ignorantiae se possit excusatione defendere'. et simul dicens libellum ei porrigit, ubi Psyches nomen continebatur et cetera. quo facto protinus domum secessit. nec Mercurius omisit obsequium; nam per 8
omnium ora populorum passim discurrens sic mandatae praedicationis munus exequebatur 'siquis a fuga retrahere uel occultam demonstrare poterit fugitiuam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Psychen, conueniat retro metas Murtias Mercurium praedicatorem, accepturus indiciuae nomine ab ipsa Venere septem sauia suauia et unum blandientis adpulsu linguae longe mellitum'.

Ad hunc modum pronuntiante Mercurio tanti praemii cupido certatim omnium mortalium studium adrexerat. quae res nunc uel maxime sustulit Psyches omnem cunctationem. iamque fores eius dominae proximanti occurrit una de famulitio Veneris nomine Consuetudo statimque quantum maxime potuit exclamat 'tandem, ancilla nequis-

---

17 cętera || 7 indiciuae *Hauptius Herm. III p.* 345: indiciuię *F* indicinae ς | 8 sabia | 14 famulitio *Iahnius:* famulitione

VI

sima, dominam habere te scire coepisti? an pro cetera morum tuorum temeritate istud quoque nescire te fingis, quantos labores circa tuas inquisitiones sustinuerimus? sed bene, quod meas potissimum manus incidisti et inter Orci cancros iam ipsos adhaesisti, datura scilicet actutum tantae
9 contumaciae poenas'. et audaciter in capillos eius inmissa manu trahebat eam nequaquam renitentem. quam ubi primum inductam oblatamque sibi conspexit Venus, laetissimum cachinnum extollit et qualem solent frequentare irati, caputque quatiens et ascalpens aurem dexteram 'tandem' inquit 'dignata es socrum tuam salutare? an potius maritum, qui tuo uulnere periclitatur, interuisere uenisti? sed esto secura, iam enim excipiam te ut bonam nurum condecet'. et 'ubi sunt' inquit 'Sollicitudo atque Tristities, ancillae meae?' quibus intro uocatis torquendam tradidit eam. at illae sequentes erile praeceptum Psychen misellam flagellis afflictam et ceteris tormentis excruciatam iterum dominae conspectui reddunt. tunc rursus sublato risu Venus 'set ecce' inquit 'nobis turgidi uentris sui lenocinio commouet miserationem,

---

17 cępisti | 22 habes isti | 23 pęnas || 2 renitentem *f** *et superscr. φ :* retinentem *Fφ* | 5 frequentare *Iahnius :* frequenter *F* furenter *F in marg. et φ* | 6 dexterā* | 16 set *Iahnius :* & turgidi *corr. ex* turgidis | 17 lenocinio *corr. ex* lenocinia

VI

unde me praeclara subole auiam beatam scilicet faciet. felix uero ego, quae in ipso aetatis meae flore uocabor auia, et uilis ancillae filius nepos Veneris audiet. quamquam inepta ego frustra filium dicam. impares enim nuptiae et praeterea in uilla sine testibus et patre non consentiente factae legitimae non possunt uideri, ac per hoc spurius iste nascetur; si tamen partum omnino perferre te patiemur.'

His editis inuolat eam uestemque plurifariam 10
diloricat capilloque discisso et capite conquassato grauiter affligit, et accepto frumento et hordeo et milio et papauere et cicere et lente et faba commixtisque aceruatim confusis in unum grumulum sic ad illam: 'uideris enim mihi tam deformis ancilla nullo alio sed tantum sedulo ministerio amatores tuos promereri, iam ergo et ipsa frugem tuam periclitabor. discerne seminum istorum passiuam congeriem, singulisque granis rite dispositis atque seiugatis ante istam uesperam opus expeditum approbato mihi'. sic assignato tantorum seminum cumulo ipsa caenae nubtiali concessit. nec Psyche manus admolitur inconditae illi et inextri-

18 sobole *f* | 19 faciat | 20 uocabor auia *fφ* : uocabo rauia *F*, *sed in margine* bor | 21 quanquam | 25 proferre ς || 1 uestemq; *f** : uestem quę *Fφ* | 2 conquassato* | 5 confusisque ς | 8 ipsam | 9 discernere | 13 nubtialis | ne | 14 incondite

VI

cabili moli, sed immanitate praecepti consternata silens obstupescit. tunc formicula illa paruula atque ruricola, certa difficultatis tantae laborisque, miserta contubernalis magni dei socrusque saeuitiam execrata, discurrens nauiter conuocat corrogatque cunctam formicarum accolarum classem. 'miseremini, terrae omniparentis agiles alumnae, miseremini et Amoris uxori, puellae lepidae, periclitanti prompta uelocitate succurrite.' ruunt aliae superque aliae sepedum populorum undae summoque studio singulae granatim totum digerunt aceruum separatimque distributis dissitisque generibus e conspectu perniciter abeunt.

11 sed initio noctis e conuiuio nuptiali uino madens et fragrans balsama Venus remeat totumque reuincta corpus rosis micantibus, uisaque diligentia miri laboris 'non tuum,' inquit 'nequissima, nec tuarum manuum istud opus, sed illius, cui tuo, immo et ipsius malo placuisti'. et frusto cibarii panis ei proiecto cubitum facessit. interim Cupido solus interioris domus unici cubiculi custodia clausus

15 coniter nata | 17 ruricola *φ*: ruricula | certati *F* certata *F*¹ certatim ς certa iam *Stewechius* certa tum *Oudendorpius* | 22 uxori *f**: uxoris *Fφ* | lępide *eraso* ι | 23 alie | 24 alie sępe dum || 2 nubtiali* | flagans *F* flagrans *F*¹ | 7 frusto *f**: furto *Fφ* | 8 proiecto* | 9 cubiculi*

VI

cohercebatur acriter, partim ne petulanti luxurie uulnus grauaret, partim ne cum sua cupita conueniret. sic ergo distentis et sub uno tecto separatis amatoribus tetra nox exantlata.

Sed Aurora commodum inequitante uocatae Psychae Venus infit talia 'uidesne illud nemus, quod fluuio praeterluenti ripisque longis attenditur, cuius imi gurgites uicinum fontem despiciunt? oues ibi nitentes aurique colore florentes incustodito pastu uagantur. inde de coma pretiosi uelleris floccum mihi confestim quoquo modo quaesitum afferas censeo'. perrexit Psyche uo- 12
lenter, non obsequium quidem illa functura, sed requiem malorum praecipitio fluuialis rupis habitura. sed inde de fluuio musicae suauis nutricula, leni crepitu dulcis aurae diuinitus inspirata, sic uaticinatur arundo uiridis 'Psyche, tantis aerumnis exercita, neque tua miserrima morte meas sanctas aquas polluas nec uero istius orae contra formidabiles oues feras aditum, quoad de solis flagrantia mutuatae calorem truci rabie solent efferri

---

10 luxurie *φ*: luxuri* *F* luxuria *f** | 12 distentis *f*: distenti | 13 exan*lata *F* exanelata *φ* est exanclata *f** | 14 uocate Psyche | 18 auriuecole *Fφ* ue *del.* *f** | 20 uel··ris *F* uelleris *f** *****uelleris *φ* || 4 musice | 5 aure | 6 uaticit‾ *F* *corr.* *f** | 8 ore | 9 quo adesolis *eraso* e *F* | fraglantia mutuata*

VI

cornuque acuto et fronte saxea et nonnumquam uenenatis morsibus in exitium saeuire mortalium; sed dum meridies solis sedauerit uaporem et pecuda spiritus fluuialis serenitate conquieuerint, poteris sub illa procerissima platano, quae mecum simul unum fluentum bibit, latenter abscondere, et cum primum mitigata furia laxauerint oues animum, percussis frondibus attigui nemoris lanosum aúrum repperies, quod passim stirpibus

13 conexis obhaerescit'. sic arundo simplex et humana Psychen aegerrimam salutem suam docebat. nec auscultatu penitus intento diligenter instructa illa cessauit, sed obseruatis omnibus furatrina facili flauentis auri mollitie congestum gremium Veneri reportat. nec tamen apud dominam saltem secundi laboris periculum secundum testimonium meruit, sed contortis superciliis subridens amarum sic inquit 'nec me praeterit huius quoque facti auctor adulterinus. sed iam nunc ego sedulo periclitabor, an oppido forti animo singularique prudentia sis praedita. uidesne insistentem celsissimae illi rupi

---

11 non nunquam | 12 sęuire *f*: seruire | 13 pecuda *Hildebrandus*: pecula *F* pecua ϛ | 16 te abscondere ϛ | 18 attingui | nemoris *f**: nemori *F* nemori[s] φ | 20 conuexis || 3 austultatu *F corr. F*[1] | penitus intento *Iahnius*: pęnitendo | digenter *superscripto* li *F* | 4 cilla *F corr. F*[1] | 9 quoque *om. F add. F*[1] | 12 cęlsissimę

montis ardui uerticem, de quo fontis atri fuscae defluunt undae proxumaeque conceptaculo uallis inclusae Stygias inrigant paludes et rauca Cocyti fluenta nutriunt? indidem mihi de summi fontis penita scaturrigine rorem rigentem hauritum ista confestim deferas urnula'. sic aiens crustallo dedolatum uasculum, insuper ei grauiora comminata tradidit.

At illa studiose gradum celerans montis ex- 14
tremum petit tumulum, certe uel illic inuentura uitae pessimae finem. sed cum primum praedicti iugi conterminos locos appulit, uidet rei uastae letalem difficultatem. namque saxum immani magnitudine procerum et inaccessa salebritate lubricum mediis e faucibus lapidis fontes horridos euomebat, qui statim proni foraminis lacunis editi perque procliue delapsi et angusti canalis exarto contecti tramite proxumam conuallem latenter incidebant. dextra laeuaque cautibus cauatis proserpunt et longa colla porrecti saeui dracones inco-

---

14 proxumeque | 15 inclusa ȩ ygias *Fφ* inclusa stygias f^* inclusa ē stygias φ^* | rauca *Lipsius:* pauca | cociti | 16 fluente *F corr.* F^1 | 17 hauritum *del.* f^* | 18 deferas urnula *Iahnius:* defer surnula *Fφ* defers urnula φ^* deferes urnula f^* || 1 celebrans *eraso* b *F* | 2 cumulum | inuentura uitae ς*:* inuitę | 7 mediis e faucibus *corr.* *φ:* medise raucibus *Fφ* mediis faucibus f^* | 11 leuaque | catibus *F corr. f* | 12 inconiue

VI

niuae uigiliae luminibus addictis et in perpetuam lucem pupulis excubantibus. iamque et ipsae metum iniciebant uocales aquae. nam et 'discede' et 'quid facis? uide' et 'quid agis? caue' et 'fuge' et 'peribis' subinde clamant. sic impossibilitate ipsa mutata in lapidem Psyche quamuis praesenti corpore sensibus tamen aberat, et inextricabilis periculi mole prorsus obruta lacrumarum etiam extremo solacio carebat. nec Prouidentiae bonae graues oculos innocentis animae latuit aerumna. nam optimi Iouis regalis ales illa repente propansis utrimque pinnis affuit rapax aquila memorque ueteris obsequii, quo ductu Cupidinis Ioui pocillatorem Phrygium sustulerat, opportunam ferens opem deique numen in uxoris laboribus percolens alti culminis diales uias deserit, et ob os puellae praeuolans incipit 'at tu simplex alioquin et expers rerum talium. speras quippe te sanctissimi nec minus truculenti fontis uel unam stillam posse furari uel omnino contingere. diis etiam ipsique

---

13 inpetuam *F corr.* F^1 | 14 cupulis *Fφ corr. φ* | ipse | metum iniciebant *Hauptius Herm. V p.* 178*:* semet muniebant *F* metum incutiebant *Iahnius* | 15 aque | 18 lapidē *corr. φ:* lupide *Fφ* lapide f^* | 19 et his extricabilis || 1 prouidentie *F*, *in margine* ł prouidentia boni | 3 optimi *Scaliger:* primi | 5 pocillatorem f^**:* pollicitatorem *Fφ* | 6 frigium | substulerat oportunam | 10 taliū* | quippe *Iahnius:* que | 11 truculenti*

VI

Ioui formidabiles aquas istas Stygias uel fando comperisti? quodque uos deieratis per numina deorum, deos per Stygis maiestatem solere? sed cedo istam urnulam.' et protinus adreptam complexa ungue festinat libratisque pinnarum nutantium molibus inter genas saeuientium dentium et trisulca uibramina draconum remigium dextra laeuaque porrigens nolentes aquas et ut abiret inde ocius praeminantes excipit, commenta se ob iussum Veneris petere eique se praeministrare;
quare paulo facilior adeundi fuit copia. sic ac- 16
ceptam cum gaudio plenam urnulam Psyche Veneri citata rettulit.

Nec tamen nutum deae saeuientis uel tunc expiare potuit. nam sic eam maiora atque peiora flagitia comminans appellat, renidens exitiabile 'iam tu quidem magna uideris quaedam mihi et alta prorsus malefica, quae talibus praeceptis meis obtemperasti nauiter. sed adhuc istud, mea pupula, ministrare debebis. sume istam pyxidem' et

13 stiguas *F* stigias *f** | 14 deieratis *f**: deieceratis *Fφ* | 15 stigis | 16 et ς: sed | complexa ungue *Iahnius:* completamque | 18 molibus *F*¹*φ*: mo..bus *F* motibus *Heinsius* | 20 leuaque | nolentes *f**: **lentes *F* uolentes *φ* | 21 inde ocius *Oudendorpius:* innoxius | p̄minantes *f**: p̄**antes *F* ...nantes *φ* potantes *corr. φ* | commenta se *Iahnius:* commentus

VI

dedit protinus 'et usque ad inferos et ipsius Orci ferales penates te derige. tunc conferens pyxidem Proserpinae ,petit de te Venus,' dicito ,modicum de tua mittas ei formonsitate uel ad unam saltem dieculam sufficiens. nam quod habuit, dum filium curat aegrotum, consumpsit atque contriuit omne.' sed haud immaturius redito, quia me necesse est indidem delitam theatrum deorum fre-
17 quentare.' tunc Psyche uel maxime sensit ultimas fortunas suas et uelamento reiecto ad promptum exitium sese compelli manifeste comperit. quidni? quae suis pedibus ultro ad tartarum manesque commeare cogeretur.

Nec cunctata diutius pergit ad quampiam turrim praealtam indidem sese datura praecipitem; sic enim rebatur ad inferos recta atque proin celerrime se posse descendere. sed turris prorumpit in uocem subitam et 'quid te' inquit 'praecipitem, o misella, quaeris extinguere? quidque iam nouissimo periculo laborique isto temere succumbis? nam si spiritus corpore tuo semel fuerit seiugatus,

11 et usque φ^*: usque *F*φ | orcis *eraso* s *F* | 12 derige⁎ φ: deriget | conferens ς: conferes | 17 redito *f*φ: reddito | 18 est *f aut* f^*: et *F* est *corr. ex* st φ || 4 quidni φ: qđni | 7 se f^* | daturā | 8 recte | ati *F corr.* F^1 | proin celerrime *Iahnius*: pulcherrime | 9 p⁎osse | terris *et in marg.* tur *F* turris f^* | 11 queris | que iam *del.* *f* | 12 incumbis φ

VI

ibis quidem profecto ad imum tartarum, sed inde nullo pacto redire poteris. mihi ausculta. Lace- 18
daemo Achaiae nobilis ciuitas non longe sita est, huius conterminam, deuiis abditam locis, quaere Taenarum. inibi spiraculum Ditis et per portas hiantes monstratur iter inuium, cui te limite transmeato simul commiseris, iam canale directo perges ad ipsam Orci regiam. sed non hactenus uacua debebis per illas tenebras incedere, sed offas polentae mulso concretas ambabus gestare manibus, at in ipso ore duas ferre stipes. iamque confecta bona parte mortiferae uiae continuaberis claudum asinum lignorum gerulum cum agasone simili, qui te rogabit decidentis sarcinae fusticulos aliquos porrigas ei; sed tu nulla uoce deprompta tacita praeterito. nec mora, cum ad flumen mortuum uenies, cui praefectus Charon protenus expetens portorium, sic ad ripam ulteriorem sutili cumba deducit commeantes. ergo et inter mortuos auaritia uiuit, nec Charon ille Ditis pater, tantus deus, quicquam gratuito facit, set moriens pauper

---

15 michi || 1 lacedemo achaie | 3 conterminā *et* abditā *erasis lineolis F* | 4 tenasum *F* tenarum *F^1* | 5 cui *Floridus:* cuius | 6 direpto | 7 horci | actenus | 8 pollente | 11 mortifere | ōt...ueris *F* contingueris *φ* | 13 decidentis *Gruterus:* decidenti | 14 tacito *φ* | 18 **ducit *F corr. F^1 aut f* | 19 Ditis *Floridus:* ditis et *F* et Ditis *Hildebrandus* Ditis portitor *Gronouius*

VI

uiaticum debet quaerere, et aes si forte prae manu non fuerit, nemo eum expirare patietur. huic squalido seni dabis nauli nomine de stipibus quas feres alteram, sic tamen ut ipse sua manu de tuo sumat ore. nec setius tibi pigrum fluentum transmeanti quidam supernatans senex mortuus putris adtollens manus orabit ut eum intra nauigium trahas;

19 nec tu tamen inlicita adflectare pietate. transito fluuio modicum te progressam textrices orabunt anus, telam struentes, manus paulisper accommodes; nec id tamen tibi contingere fas est. nam haec omnia tibi et multa alia de Veneris insidiis orientur, ut uel unam de manibus omittas offulam. nec putes futile istud polentacium damnum leue. altera enim perdita, lux haec tibi prorsus denegabitur. canis namque praegrandis teriugo et satis amplo capite praeditus, immanis et formidabilis, tonantibus oblatrans faucibus, mortuos, quibus iam nil mali potest facere, frustra territando, ante ipsum limen et atra atria Proserpinae semper excubans, seruat uacuam Ditis domum. hunc offrenatum unius offulae praeda facile praeteribis ad ipsamque protinus Proserpinam introibis, quae te comiter excipiet ac benigne, ut et molliter assidere

---

26 putrix *F corr. f* | 27 tradas | 28 pietatis *F corr. F*[1] || 2 progressa | 11 conantibus | fa"cibus | 15 offule

et prandium opipare suadeat sumere. sed tu et humi reside et panem sordidum petitum esto, deinde nuntiato, quid adueneris susceptoque quod offeretur rursus remeans canis saeuitiem offula reliqua redime, ac deinde auaro nauitae data quam reseruaueras stipe transitoque eius fluuio recalcans priora uestigia ad istum caelestium siderum redies chorum. sed inter omnia hoc obseruandum praecipue tibi censeo, ne uelis aperire uel inspicere illam quam feres pyxidem uel omnino diuinae formonsitatis abditum curiosius thensaurum'.

Sic turris illa prospicua uaticinationis munus explicuit. nec morata Psyche pergit Taenarum sumptisque rite stipibus illis et offulis infernum decurrit meatum, transitoque per silentium asinario debili et amnica stipe uectori data, neglecto supernatantis mortui desiderio et spretis textricum subdolis precibus et offulae cibo sopita canis horrenda rabie domum Proserpinae penetrat. nec offerentis hospitae sedile delicatum uel cibum beatum am- 20

---

18 op[i]pare | 19 petitumesto *F*φ petitū esto *f**φ* | 21 offeretur φ*:* efferetur | remeans φ*:* remeas | sęuitiæ *F* saeuitiam φ | 23 *r*ecalcans *F in margine:* recolens *F*φ | 27 pyxidem φ*:* ..xidem | diuinæ formonsitate abditum *f** (*quae F scripserat euanuerunt*) .... addictum φ diuine formositatis *in lacuna add.* φ* || 1 uł propitia *F in margine* | 2 tenasum | 7 offule | 9 dedicatum

VI

plexa, sed ante pedes eius residens humilis cibario pane contenta Veneriam pertulit legationem. statimque secreto repletam conclusamque pyxidem suscipit et offulae sequentis fraude caninis latratibus obseratis residuaque nauitae reddita stipe longe uegetior ab inferis recurrit. et repetita atque adorata candida ista luce, quamquam festinans obsequium terminare mentem capitur temeraria curiositate et 'ecce' inquit 'inepta ego diuinae formonsitatis gerula, quae ne tantillum quidem indidem mihi delibo, uel sic illi amatori meo formonso

21 placitura', et cum dicto reserat pyxidem. nec quicquam ibi rerum nec formonsitas ulla, sed infernus somnus ac uere Stygius, qui statim coperculo reuelatus inuadit eam crassaque soporis nebula cunctis eius membris perfunditur et in ipso uestigio ipsaque semita conlapsam possidet. et iacebat immobilis et nihil aliud quam dormiens cadauer. sed Cupido iam cicatrice solida reualescens nec diutinam suae Psyches absentiam tolerans, per altissimam cubiculi quo cohibebatur elapsus fenestram refectisque pinnis aliquanta quiete longe ue-

13 offule | 14 obseratis *corr.* φ *f**: obseruatis *F*φ | 16 quanquam | 18 inepta ego φ: ineptego *eraso* go *F* | 19 nec | 20 mihi | 21 placidem || 4 reuelato *f** | crasoque | 6 conlapsa | 7 nihil | 10 altissimam ..... cubiculi *F* altissimam ...... cubiculi φ perfecit *in lacuna add.* φ* | artissimam ς | 11 pennis *F*?

VI

locius prouolans Psychen accurrit suam, detersoque somno curiose et rursum in pristinam pyxidis sedem recondito Psychen innoxio punctulo sagittae suae suscitat et 'ecce' inquit 'rursum perieras, misella, simili curiositate. sed interim quidem tu prouinciam, quae tibi matris meae praecepto mandata est, exsequere nauiter, cetera egomet uidero'. his dictis amator leuis in pinnas se dedit, Psyche uero confestim Veneri munus reportat Proserpinae.

Interea Cupido amore nimio peresus et aegra facie, matris suae repentinam sobrietatem pertimescens ad armillum redit alisque pernicibus caeli penetrato uertice magno Ioui supplicat suamque causam probat. tunc Iuppiter prehensa Cupidinis buccula manuque ad os suum relata consauiat atque sic ad illum 'licet tu,' inquit 'domine fili, numquam mihi concessu deum decretum seruaris honorem, sed istud pectus meum, quo leges elementorum et uices siderum disponuntur, conuulneraris assiduis ictibus crebrisque terrenae libidinis foedaueris casibus contraque leges, et ipsam 22

13 curiosę | 14 recon.... *F* recondito *f** recondit *φ* | psychen *φ*: psychem | 16 tu prouinciam *φ* in lacuna*: tu pro..... *F* | 17 quę *F*: que *φ* quid *f** | mandatum *f** || 3 armilem *φf** *et in margine F* | 6 consabiat *f** | 12 fędaueris

VI

Iuliam, disciplinamque publicam turpibus adulteriis existimationem famamque meam laeseris, in serpentes, in ignes, in feras, in aues et gregalia pecua serenos uultus meos sordide reformando, at tamen modestiae meae memor, quodque inter istas meas manus creueris, cuncta perficiam, dum tamen scias aemulos tuos cauere ac, siqua nunc in terris puella praepollet pulchritudine, praesentis beneficii uicem per eam mihi repensare te debere'.

23 Sic fatus iubet Mercurium deos omnes ad contionem protinus conuocare, ac siqui coetu caelestium defuisset, in poenam decem milium nummum conuentum iri pronuntiare. quo metu statim completo caelesti theatro pro sede sublimi sedens procerus Iuppiter sic enuntiat 'dei conscripti Musarum albo, adulescentem istum quod manibus meis alumnatus sim, profecto scitis omnes, cuius primae iuuentutis caloratos impetus freno quodam cohercendos existimaui. sat est cotidianis eum fabulis ob adulteria cunctasque corruptelas infamatum. tollenda est omnis occasio et luxuria puerilis nuptialibus pedicis alliganda. puellam elegit et uirginitate priuauit: teneat possideat, amplexus

15 in imbres *Iahnius* || 2 cętu | 3 pęnam | 6 de *F corr. f** | 7 aluo adolescentem | 8 sit *f** | 11 fauulis *F corr. f**

Psychen semper suis amoribus perfruatur'. et ad Venerem conlata facie 'nec tu,' inquit 'filia, quicquam contristere, nec prosapiae tantae tuae statuique de matrimonio mortali metuas. iam faxo nuptias non impares, sed legitimas et iuri ciuili congruas'. et ilico per Mercurium arripi Psychen et in caelum perduci iubet. porrecto ambrosiae poculo 'sume,' inquit 'Psyche, et immortalis esto, nec umquam digredietur a tuo nexu Cupido, sed istae uobis erunt perpetuae nuptiae'. nec mora, 24
cum caena nuptialis affluens exhibetur. accumbebat summum torum maritus, Psychen gremio suo complexus. sic et cum sua Iunone Iuppiter ac deinde per ordinem toti dei. tunc poculum nectaris, quod uinum deorum est, Ioui quidem suus pocillator ille rusticus puer, ceteris uero Liber ministrabat. Vulcanus caenam coquebat, Horae rosis et ceteris floribus purpurabant omnia, Gratiae spargebant balsama, Musae uoce canora personabant, Apollo cantauit ad citharam, Venus suaui musicae suppari gressu formonsa saltauit, scaena sibi sic concinnata, ut Musae quidem cho-

---

17 prosapię *f**: piosa pię | 19 iuri *Iahnius:* iure || 2 exibetur | 3 toru* | 6 qđ | 10 uoce *Guilelmius:* quoque | 11 chiteram | 12 suppari gressu *Scaliger:* super ingressa | 13 sibi si | concinnatas *f**

VI rum canerent, tibias inflaret Satyrus et Paniscus ad fistulam diceret. sic rite Psyche conuenit in manum Cupidinis et nascitur illis maturo partu filia, quam Voluptatem nominamus.

---

14 inflarent saturus | 15 dicerent | 17 quam *fφ*: qua | no*****|minamus *F, in margine* fabula explicit.

DE PSYCHE ET CVPIDINE

Apuleius in libris metamorphoseon hanc fabulam planissime designauit dicens esse in quadam ciuitate regem et reginam, habere tres filias; duas natu maiores esse temperata specie, iuniorem uero tam magnificae esse figurae, quae crederetur Venus esse terrestris. denique duabus maioribus, quae temperata erant specie, conubia uenere, illam uero ueluti deam non quisquam amare ausus quam uenerari pronus atque hostiis sibimet deplacare.

1 *Fabii Planciadis Fulgentii mythologicon III*, 6

contaminata ergo honoris maiestate Venus subcensa inuidia Cupidinem petit ut in contumacem formam seueriter uindicaret. ille ad matris ultionem aduentans uisam puellam adamauit: poena enim in adfectum conuersa est et uel magnificus iaculator ipse se suo telo percussit. itaque Apollinis denuntiatione iubetur puella in montis cacumine sola dimitti et uelut feralibus deducta exsequiis pennato serpenti sponsa destinari. perfecto iamque choragio puella per montis decliuia Zephyri flantis leni uectura delapsa in quandam domum auream rapitur, quae pretiosa sine pretio sola consideratione laude deficiente poterat aestimari. ibidem uocibus sibi tantummodo seruientibus ignoto atque mansionario utebatur coniugio. nocte enim adueniens maritus Veneris proeliis obscure peractis ut inuise uespertinus aduenerat ita crepusculo incognitus etiam discedebat. habuit ergo uocale seruitium, uentosum dominium, nocturnum commercium, ignotum coniugium. sed ad huius mortem deflendam sorores adueniunt montisque conscenso cacumine germanum lugubri uoce flagitabant uocabulum, et quamuis ille coniunx lucifuga sororios ei comminando uetaret adspectus, tamen consanguineae caritatis inuincibilis ardor

---

15 ut *libri*

maritale obumbrauit imperium. Zephyri ergo flabrantis aura anhelante [uectura] ad semet sororios perducit adfectus, earumque uenenosis consiliis de mariti forma quaerenda consentiens curiositatem suae salutis nouercam [adripuit] et facillimam credulitatem, quae semper deceptionum mater est, postposito cautelae suffragio adripuit, denique credens sororibus se marito serpenti coniunctam, uelut bestiam interfectura nouaculam sub puluinar abscondit lucernamque modio contegit. cumque altum soporem maritus extenderet, illa ferro armata lucernaque modio custodi eruta Cupidine cognito dum inmodesto amoris torretur adfectu, scintillantis olei desputamento maritum subcendit, fugiensque Cupido multa super curiositate puellae increpitans domo extorrem ac profugam dereliquit. tandem multis iactatam Veneris persecutionibus postea Ioue petente in coniugium accepit.

Poteram quidem totius fabulae ordinem hoc libello percurrere, qualiter et ad infernum descenderit et ex Stygiis aquis urnulam delibauerit et Solis armenta uellere spoliauerit et seminum germina confusa discreuerit et de Proserpinae pulchritudine particulam moritura praesumpserit; sed quia haec saturantius Apuleius paene duorum continentia librorum tantam falsitatum congeriem enarrauit et Aristophontes Athenaeus in libris

qui Dysarestia nuncupantur hanc fabulam enormi uerborum circuitu discere cupientibus prodidit, ob hanc rem superuacuum duximus ab aliis digesta nostris inserere libris, ne nostra opera aut propriis exsularemus officiis aut alienis addiceremur negotiis. sed enim is qui fabulam legerit in nostra haec transeat, sciturus, quid sibi illorum falsitas sentire uoluerit.

Ciuitatem posuerunt in modum mundi, in qua regem et reginam uelut deum et materiam posuerunt. quibus tres filias addunt, id est carnem, ultronietatem (quam libertatem arbitrii dicimus) et animam (ψυχή enim Graece anima dicitur), quam ideo iuniorem uoluerunt, quod corpori iam facto postea inditam esse animam dicebant, [hanc igitur] ideo pulchriorem, quod ea et libertate superior et carne nobilior. huic inuidet Venus, quasi libido, adque eam perdendam Cupidinem mittit. sed quia cupiditas est boni et mali, cupiditas animam diligit et ei uelut in coniunctione miscetur, quam persuadet ne suam faciem uideat, id est cupiditatis delectamenta non discat (unde et Adam, quamuis uideat, nudum se non uidet, donec de concupiscentiae arbore comedat); neue suis sororibus, id est carni et libertati, de suae formae curiositate

[illegible] *libri* | 80 ad quam *libri*

perdiscenda consentiat. sed illarum compulsamento percita lucernam de sub modio detegit, id est desiderii flammam in pectore absconsam depalat uisamque taliter dulcem amat ac diligit. quam ideo lucernae ebullitione dicitur incendisse, quia omnis cupiditas quantum diligitur tantum ardescit et peccatricem suae carni configit maculam. ergo quasi cupiditate nudata et potenti fortuna priuatur et periculis iactatur et regia domo expellitur. sed nos, quia longum est ut dixi omnia persequi, tenorem dedimus sentiendi; siquis uero in Apuleio ipsam fabulam legerit, nostra expositionis materia quae non diximus ipse reliqua cognoscit.

Apuleius in libris metamorphoseon scribit, in quadam ciuitate regem et reginam habuisse tres filias; duas natu maiores temperata specie fuisse, iuniorem uero Psychen nomine tam mirae extitisse elegantiae ut crederetur Venus esse terrestris. denique duabus maioribus in coniugium a uiris adscitis illam ueluti deam non quisquam amare ausus erat, sed uenerari atque hostiis eam sibimet deplacare intendebant. Venus ergo succensa inuidia Cupidinem petit ut in contumacem formam seueriter uindicet. ille ad matris ultionem aduentans uisam

---

89 eiecit *libri* eruit *Michaelis* || 1 *Mythogr. Vat. I,* 231]

puellam adamauit et ipse se suo telo percussit. itaque Apollinis denuntiatione iubetur puella in montis cacumine sola dimitti et pennato serpenti sponsa destinari. perfecto igitur choragio (id est uirginali funere) puella per montis decliuia zephyri flantis leni uectura delapsa in quandam domum auream rapitur et pretiosam, ibique uocibus sibi tantummodo seruientibus ignoto utebatur coniugio. nam nocte adueniens maritus ueneriis per obscura peractis ut inuise uespertinus aduenerat ita crepusculo incognitus discedebat. sed ad huius mortem deflendam sorores aduenerunt montisque conscenso cacumine germanam lugubri uoce flagitabant. et quamuis ille coniux lucifuga sororios ei comminando uetaret aspectus, tamen consanguineae caritatis ineuitabilis ardor euicit, ac zephyri flantis aura uectitante ad semet sororios perducit affectus. quarum uenenosis consiliis de mariti forma quaerenda curiositatem suae salutis nouercam arripuit. denique credens sororibus se marito serpenti coniunctam, uelut bestiam interfectura nouaculam sub puluinari abscondit lucernamque modio contegit. cumque altum soporem maritus extenderet, illa ferro armata lucernaque eruta Cupidine cognito dum immodesto amoris torretur affectu, scintil-

14 pentiato *codex* | 29 quę *codex* | 33 contigit *codex*

lantis olei ebullitione maritum succendit, fugiensque Cupido multa super curiositate puellae increpitans domo extorrem ac profugam dereliquit. tandem multis iactatam Veneris persecutionibus postea Ioue petente in coniugium accepit.

---

41 in *om. codex*

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

I

ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ

Τὴν πυρὶ νηχομένην ψυχὴν ἂν πολλάκι καίῃς,
φεύξετ', Ἔρως· καὐτή, σχέτλι', ἔχει πτέρυγας.

II

ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ

Ψυχὴ δυσδάκρυτε, τί σοι τὸ πεπαυθὲν Ἔρωτος
τραῦμα διὰ σπλάγχνων αὖθις ἀναφλέγεται;

I *Anthol. Pal.* V, 57 | 1 *πυρὶ τηκομένην Salmasius πυρὶ χηραμένην uel γ' ἡδομένην Iacobsius περινηχομένην Heckerus πυρὶ τυφομένην Marcellus comes* | 2 ἔχει *Reiskius*: ἔχεις *P(alatinus)* || II *Anthol. Pal.* XII, 80

μή, μή, πρὸς σε Διός, μή, πρὸς Διός, ὦ φιλάβουλε,
κινήσῃς τέφρῃ πῦρ ὑπολαμπόμενον.
αὐτίκα γάρ, λήθαργε κακῶν, πάλιν εἴ σε φυγοῦσαν
λήψετ' Ἔρως, εὑρὼν δραπέτιν αἰκίσεται.

III

ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ

Οὔ σοι ταῦτ' ἐβόων, Ψυχή· ναὶ Κύπριν, ἁλώσει,
ὦ δύσερως, ἰξῷ πυκνὰ προσιπταμένη;
οὐκ ἐβόων; εἷλέν σε πάγη· τί μάτην ἐνὶ δεσμοῖς
σπαίρεις; αὐτὸς Ἔρως τὰ πτερά σου δέδεκεν.
καί σ' ἐπὶ πῦρ ἔστησε, μύροις δ' ἔρρανε λιπόπνουν,
δῶκε δὲ διψώσῃ δάκρυα θερμὰ πιεῖν.
ἆ Ψυχὴ βαρύμοχθε, σὺ δ' ἄρτι μὲν ἐκ πυρὸς αἴθῃ,
ἄρτι δ' ἀναψύχεις, πνεῦμ' ἀναλεξαμένη.
τί κλαίεις; τὸν ἄτεγκτον ὅτ' ἐν κόλποισιν Ἔρωτα
ἔτρεφες, οὐκ ᾔδεις ὡς ἐπὶ σοὶ τρέφετο;
οὐκ ᾔδεις; νῦν γνῶθι καλῶν ἄλλαγμα τροφείων,
πῦρ ἅμα καὶ ψυχρὰν δεξαμένη χιόνα.
αὐτὴ ταῦθ' εἵλου· φέρε τὸν πόνον. ἄξια πάσχεις
ὧν ἔδρας, ὀπτῷ καιομένη μέλιτι.

IV

ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ

Ναὶ τὰν Κύπριν, Ἔρως, φλέξω τὰ σὰ πάντα πυρώσας,
τόξα τε καὶ Σκυθικὴν ἰοδόκον φαρέτρην.

---

4 ὑποθαλπόμενον *Piersonus* ‖ III *Anthol. Pal.* XII, 132 | 2 προσιπταμένη *Brunckius*: προσηπτημένη *P* | 5 ἔῤῥανε *Graefius*: ἔρανεν *P* | 9 ἄτεγκτον *Ruhnkenius*: ἄτεκνον *P* | 10 τρέφετο *Salmasius*: τρέφεται *P* | 14 ἔδρας *Graefius Porsonus*: ἔδρασας *P* ‖ IV *Anthol. Pal.* V, 179

φλέξω, ναί. τί μάταια γελᾷς καὶ σιμὰ σεσηρὼς
μυχθίζεις; τάχα που σαρδάνιον γελάσεις.
ἦ γάρ σευ τὰ ποδηγὰ Πόθων ὠκύπτερα κόψας
χαλκόδετον σφίγξω σοῖς περὶ ποσσὶ πέδην.
καίτοι Καδμεῖον κράτος οἴσομεν, εἴ σε πάροικον
ψυχῇ συζεύξω, λύγκα παρ' αἰπολίοις.
ἀλλ' ἴθι, δυσνίκητε, λαβὼν δ' ἔπι κοῦφα πέδιλα
ἐκπέτασον ταχινὰς εἰς ἑτέρους πτέρυγας.

---

3 γελᾷς *Planudes* : γελᾶι P | 4 γελάσει *Duebnerus* | 7 πάροικον *Scaliger* : παρ' οἶκον P | 8 λύγκα *Iacobsius* : λυγρὰ P

ΕΙΣ ΑΓΑΛΜΑ ΕΡΩΤΟΣ ΔΕΔΕΜΕΝΟΥ

V

ΣΑΤΥΡΟΥ

Τὸν πτερόεντα τίς ὧδε, τίς ἐν δεσμοῖσι θοὸν πῦρ
ὤχμασεν; αἰθομένης ἥψατο τίς φαρέτρης
καὶ τὰς ὠκυβόλους περιηγέας ἐσφήκωσε
χεῖρας, ὑπὸ στιβαρῷ κίονι δησάμενος;
ψυχρὰ τάδ᾽ ἀνθρώποις παραμύθια. μή ποτ᾽ ἐκείνου
οὗτος ὁ δεσμώτης αὐτὸς ἔδησε φρένα;

VI

ΑΛΚΑΙΟΥ

Τίς σὲ τὸν οὐχ ὁσίως ἠγρευμένον ὧδε πεδήσας
θήκατο; τίς πλέγδην σὰς ἐνέδησε χέρας
καὶ πιναρὰν ὄψιν τεκτήνατο; ποῦ θοὰ τόξα,
νήπιε, ποῦ πικρὴ πυρφόρος ἰοδόκη;
ἦ ῥα μάτην ἐπόνησε λιθοξόος, ὅς σέ, τὸν οἴστρῳ
κυμήναντα θεούς, τῇδ᾽ ἐνέδησε πάγῃ.

VII

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ

Τίς δὴ σὰς παλάμας πρὸς κίονα δῆσεν ἀφύκτοις
ἅμμασι; τίς πυρὶ πῦρ, καὶ δόλον εἷλε δόλῳ;
νήπιε, μὴ δὴ δάκρυ κατὰ γλυκεροῖο προσώπου
βάλλε· σὺ γὰρ τέρπῃ δάκρυσιν ἠιθέων.

VIII

ΜΑΙΚΙΟΥ

Κλαῖε δυσεκφύκτως σφιγχθεὶς χέρας, ἄκριτε δαῖμον,
κλαῖε μάλα, στάζων ψυχοτακῆ δάκρυα,

V—VIII *Anthol. Plan.* IV, 195—198 ‖ VII, 1 *δὴ σὰς Meinekius anal. Alex. p.* 399: *δισσὰς aut δήσας libri*

σωφροσύνας ὑβριστά, φρενοκλόπε, ληστὰ λογισμοῦ,
πτανὸν πῦρ ψυχᾶς, τραῦμ' ἀόρατον, Ἔρως.
θνατοῖς μὲν λύσις ἐστὶ γόων ὁ σός, ἄκριτε, δεσμός
ᾧ σφιγχθεὶς κωφοῖς πέμπε λιτὰς ἀνέμοις.
ὃν δὲ βροτοῖς ἀφύλακτος ἐνέφλεγες ἐν φρεσὶ πυρσόν,
ἄθρει νῦν ὑπὸ σῶν σβεννύμενον δακρύων.

IX·

ΚΡΙΝΑΓΟΡΟΥ

Καὶ κλαῖε καὶ στέναζε συσφίγγων χεροῖν
τένοντας, ὦ 'πίβουλε· τοῖά τοι πρέπει.
οὐκ ἔσθ' ὁ λύσων· μὴ 'λεεῖν' ὑπόβλεπε.
αὐτὸς γὰρ ἄλλων ἐκ μὲν ὀμμάτων δάκρυ
ἔθλιψας, ἐν δὲ πικρὰ καρδίᾳ βέλη
πήξας ἀφύκτων ἰὸν ἔσταξας πόθων,
Ἔρως· τὰ θνητῶν δ' ἐστί σοι γέλως ἄχη.
πέπονθας οἷ' ἔρεξας. ἐσθλὸν ἡ δίκη.

---

4 πῦρ, ψυχᾶς Benndorfius de anth. Gr. epigr. p. 63: ψυχᾶς πῦρ, Plan. || IX Anthol. Plan. IV, 199 | 1 συσφίγκτοιν Graefius | 5 καρδίαις Brunckius

